

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 35 [2769]

Пятніца, 29 жніўня 1975 г.

Цана 8 кап.

Маці... Якое слова
 можа з гэтым
                     зраўняцца?
 Маці... У гэтым слова
 ласка і пачуццё,
 Бачыш, дзіцятка-
                     кветка
 сонейку ўсміхаецца.
 Ты яму, любая маці,
 Сонца дала
 і жыццё.

Гравюра Ул. ІВАНОВА.

26 жніўня ў сталіцы Беларусі адбылося ўрачыстае адкрыццё Міжнароднай сустрэчы жанчын. Прадстаўнікі 27 краін Еўропы, Азіі, Афрыкі і Амерыкі — кіраўнікі нацыянальных жаночых арганізацый, дэпутаты парламентаў, вядомыя грамадскія дзеячы, барацьбіты за мір, удзельнікі руху Супраціўлення абмяркоўваюць праблемы барацьбы жанчын супраць фашызму, за трывалы і справядлівы мір на зямлі. У сустрэчы прымаюць удзел дэлегацыі Міжнароднай дэмакратычнай федэрацыі жанчын, Сусветнага Савета Міру, Сусветнай федэрацыі асацыяцыяў садзейнічання ААН, Міжнароднай лігі жанчын за мір і свабоду, Усеафрыканскай арганізацыі жанчын, Арганізацыі салідарнасці народаў Азіі і Афрыкі.

Удзельніцай сустрэчы в'ятаў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі П. М. Машэраў.

Савецкім людзям, падкрэсліў ён у сваёй прамове, бліжэй і дарагія ідэі Міжнароднага года жанчыны, высакародны дэвіз якога — забеспячэнне раўнапраўя, шырокага ўдзелу жанчын у эканамічным, сацыяльным і культурным развіцці сваіх краін, усмярненне іх ролі ва ўмацаванні міру, ва ўсталяванні адносін дружбы і супрацоўніцтва паміж народамі.

Мірнае жыццё, заваяванае дарагой цаной савецкім народам, гіганцкі размах нашых планаў — усё гэта робіць мір асабліва жаданым, а вайну і агрэсію асабліва нецярпымымі для нашых людзей. Народы Савецкага Саюза з поўнай аднадушнасцю гора адабраць і падтрымліваюць міралюбіваю энціўную палітыку Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы.

Яе бачым выражэннем і ўвасабленнем з'яўлення Праграма міру, прынятая XXIV з'ездам КПСС. Мы з задавальненнем адзначаем, што высакародныя ідэі Праграмы міру атрымалі самы шырокі водгук і актыўную падтрымку ў народаў усіх кантынентаў, з боку усіх міралюбівых сіл, у тым ліку і міжнароднай дэмакратычнай жаночай грамадскасці.

Паварот да ўмацавання міру і аслаблення напружанасці выразна абазначыўся на еўрапейскім кантыненте. Нагада на бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе паклала пачатак новаму этапу разрадкаі напружанасці, з'явілася важным крокам на шляху замацавання прынцыпаў мірнага суіснавання.

Вядома, вольны крок у напрамку ўмацавання міру і бяспекі дзецца нялёгка, бо даводзіцца пераадоўваць жорсткае супраціўленне рэакцыяных, імперыялістычных сіл. Наш агудны абавязак — даваць рашучы адпор падконам ворагаў міру і прагрэсу, аназваць усмярненую падтрымку народам, якія вядуць барацьбу за вызваленне ад каланіяльнага, расісцкага і фашысцкага ярма.

П. М. Машэраў выказаў

надзею, што сустрэча ў Мінску будзе садзейнічаць мабілізацыі намаганняў жанчын, усёй прагрэсіўнай грамадскасці на вырашэнне праблем становішча жанчыны, актывізацыі барацьбы народаў за трывалы і справядлівы мір.

На адкрыцці Міжнароднай сустрэчы выступілі старшыня Камітэта савецкіх жанчын, лётчык-касманаўт СССР, Герой Савецкага Саюза В. У. Нікалаева-Церашкова, віцэ-прэзідэнт Міжнароднай Дэмакратычнай Федэрацыі жанчын, удзельніца руху Супраціўлення Мары-Клод Вайян Куцюр'е, генеральны сакратар Саюза камуністычнай моладзі Чылі, член Паліткамсіі ЦК Кампартыі Чылі Гладзіс Марын, віцэ-прэзідэнт Савета польскіх жанчын, віцэ-прэзідэнт Галоўнага праўлення Саюза барацьбітоў за свабоду і дэмакратыю ПНР Ядвіга Лакэй.

х х х

Зарубежныя госці і члены савецкай дэлегацыі ўсклаі вянкі да помніка Перамогі. Яны наведалі Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Адбылася цёплая сустрэча з беларускімі жанчынамі — былымі воінамі Савецкай Арміі, партызанкамі, падпольшчыцамі. Госці азнаёмліліся таксама з мастацкімі выстаўкамі, прысвечанымі Міжнароднаму году жанчыны.

27 жніўня пад старшыняствам кіраўніца савецкай дэлегацыі, старшыні Камітэта савецкіх жанчын, лётчыка-касманаўта СССР, Героя Савецкага Саюза В. У. Нікалаева-Церашковай адбылося пленарнае пасяджэнне Міжнароднай сустрэчы жанчын. Агульную дыскусію па тэме «Барацьба жанчын супраць фашызму, за трывалы і справядлівы мір на зямлі» пачала прадстаўніца нашай рэспублікі Герой Савецкага Саюза М. Б. Осіпава.

Аб важнасці і адказнасці барацьбы за мір гаварыла супрацоўніца Саюза жанчын за вызваленне Паўднёвага В'етнама Ле Тхі Лен. Намеснік старшыні Цэнтральнага камітэта Чэхаславацкага саюза жанчын, былая вязніца Равенсбрука Бажэна Голечкава гаварыла аб выключна важным значэнні Праграмы міру, прынятай XXIV з'ездам КПСС.

Цёпла віталі ўдзельнікі пасяджэння пасланца дэмакратычнага Руху партугальскіх жанчын Ізабел Эрвандэш. З вялікай увагай слухалі ўдзельнікі сустрэчы выступленне ветэрана вайны, урача з горада Электрсталь Маскоўскай вобласці Е. І. Дзёмінай.

Слова атрымлівае член ЦК Камуністычнай партыі Бельгіі, дэпутат палаты прадстаўнікоў парламента, член жаночай камісіі пры Кампартыі Бельгіі Назла Дайнан. На пасяджэнні выступіла старшыня амерыканскай секцыі Міжнароднай жаночай лігі за мір і свабоду Наомі Маркус.

Фашызм яшчэ працягвае

жыць і яшчэ падымае сваю агідную галаву, паказвае сваё ядавітае джала ў Іспаніі і Паўднёва-Афрыканскай Рэспубліцы, у Чылі і ў іншых краінах, сказаў у сваім выступленні генеральны сакратар Сусветнай федэрацыі асацыяцыяў садзейнічання ААН Гарацый Перэра (Шры Ланка).

Аб барацьбе савецкіх жанчын за мір гаварыла сакратар выканкома Ленінградскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных А. В. Смірнова.

У сваёй прамове член рэгіянальнага кіраўніцтва Усеафрыканскай арганізацыі жанчын Францыска Перэйра (Гвінея-Бісау) расказала аб тых ахвярах, якія панеслі народы Афрыкі ў барацьбе за вызваленне ад замежнага панавання.

З прамовамі на пленарным пасяджэнні выступілі таксама член прэзідыума Канферэнцыі па грамадскай актывнасці жанчын Югаславіі Перка Вітаравіч, дырэктар Навукова-даследчага эксперыментальнага інстытута вончых хвароб і тканкавай тэрапіі імя Філагава, доктар медыцынскіх навук, Герой Сацыялістычнай Працы Н. А. Пучкоўская, член камітэта балгарскіх жанчын Кацярына Дзімава Стоева, член нацыянальнага камітэта федэрацыі кубінскіх жанчын Фернандэс Бодэ, член выканкома Дэмакратычнага саюза жанчын Фінляндыі Мар'ям Суванта, старшыня жаночай секцыі Арганізацыі салідарнасці народаў Азіі і Афрыкі Бахія Нарам (Егіпет), член прэзідыума і сакратар праўлення дэмакратычнага саюза жанчын Германіі Марта Пэтцке (ГДР), аўстрыйская грамадская дзеячка былая вязніца Равенсбрука Анна Ханд, член Нацыянальнага савета венгерскіх жанчын Аронка Немеці (Дэбрэці), закройшчыца вытворчага аб'яднання «Зарыне» ў Малдавіі Герой Сацыялістычнай Працы В. С. Адабеску.

Жанчына заўсёды дбае пра жыццё, а жыццё гэта — мір, хлеб, дзеці. Мо таму так ўражваюць лінаграфіюры з серыі «Малоды аграном» мастачкі з братамі Латвіі Д. Эзергайдэ, Шчырай цэлынёй і пшчотаю сагрэты вобраз маці ў лінаграфіюрах народнага мастака Кіргізкай ССР А. Ільіной і заслужанага дзеяча мастацтваў Літоўскай ССР А. Манунайтэ.

Л. Фядоўцава (Масква) паказвае серыю каларовых лінаграфіюр, прысвечаных паэтам, якія аддалі сваё маладое жыццё ў баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі — Паўлу Когану, Усеваладу Багрыцману, Міхаілу Кульчыцману, Васілію Кубанёву. Багаты раздзел выстаўкі знаёміць з работамі А. Лосэ, А. Паслядовіч, Н. Паллаўскай, Н. Шчаснай і інш. Іх графічныя і акварэльныя лісты сведчаць аб пэтычным, узнёслым адлю-

Ідучы на выстаўку, кожны спадзеяцца на нечаканую сустрэчу з нечым радасным, хваляючым, бліжнім. У дзвюх новых экспазіцыях, што адкрыліся ў Палацы мастацтваў, ёсць прыемныя нечаканасці пазнання новага, глыбіня думкі і пачуццў. Выстаўні прысвечаны Міжнароднай сустрэчы жанчын у Мінску ў знамянальны Міжнародны год жанчыны. На адной з іх экспануюцца работы мастачак з братамі рэспублік Краіны Саветаў, на другой — працы беларускіх мастакоў. Каля плісці твораў жывапісу, графікі, скульптуры і прыкладнага мастацтва ва ўсім характэ: і велічы паказваюць сучасніцу: жанчыну-працаўніцу, жанчыну-воіна і змагага за мір, пшчотную і клпатліваю маці.

Работы мастакоў, — сназаў, адкрываючы гэтыя выстаўкі міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч, — сцвярджаюць усё жывое, добрае, што ёсць у жыцці, чым мы ганарымся і радуемся.

Тэма працы, лн творчасці, улаўляецца ў многіх работах мастакаў. Захопленасць, натхненне тона перададзены ў графічнай серыі «Ткачыкі» масквічкі І. Шубер, «Зваршчыні» леныградкі Ю. Далейкай, «Кам-АЗ будзеца» мастачкі з Ашхабада В. Сабітавай.

Жанчына заўсёды дбае пра жыццё, а жыццё гэта — мір, хлеб, дзеці. Мо таму так ўражваюць лінаграфіюры з серыі «Малоды аграном» мастачкі з братамі Латвіі Д. Эзергайдэ, Шчырай цэлынёй і пшчотаю сагрэты вобраз маці ў лінаграфіюрах народнага мастака Кіргізкай ССР А. Ільіной і заслужанага дзеяча мастацтваў Літоўскай ССР А. Манунайтэ.

Л. Фядоўцава (Масква) паказвае серыю каларовых лінаграфіюр, прысвечаных паэтам, якія аддалі сваё маладое жыццё ў баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі — Паўлу Когану, Усеваладу Багрыцману, Міхаілу Кульчыцману, Васілію Кубанёву. Багаты раздзел выстаўкі знаёміць з работамі А. Лосэ, А. Паслядовіч, Н. Паллаўскай, Н. Шчаснай і інш. Іх графічныя і акварэльныя лісты сведчаць аб пэтычным, узнёслым адлю-

стварэнні сэннішнй лвы.

Рэспрэнтывуноу выстаўку твораў беларускіх мастакоў «Вобраз жанчыны ў савецкім выяўленчым мастацтве» адкрывае вядомая нарціна народнага мастака БССР, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР М. Савіцкага «Віцебскія вароты». Многія аматары мастацтва ведаюць гэтую работу мастана. І усё ж яна нязменна прыцягвае увагу наведвальніка сваёй суровай праўдай памяці вялікай мужнасці народа ў барацьбе з фашызмам, прымушае спыніцца, падумаць...

Шырока адлюстравана тэма мужнасці, героізму народа ў дні Вялікай Айчыннай вайны. Патрыятычныя пачуцці любі да Радзімы абуджаюць нарціны «Маці» А. Бараноўскага, «Мед-сёстры» і «Нашы маці» А. Малішэўскага, трыпціх народнага мастака БССР «На зямлі беларускай» В. Цвірні, «Званы Хатыні» А. Заборава, скульптурныя работы народнага мастака СССР З. Азгура, Л. Гумілеўскага.

Духоўны свет сучасніцы, яе прывабнасць і характэво ярна раскрыты ў работах народнага мастака БССР В. Волкава «Кранаўшчыца», В. Грамыні «Юнацтва», М. Данцыга «Я ведаю, горад будзе Салігорск».

Прыгледзецца да партрэтаў, а іх нямала на выстаўцы, і яны вам раскажуць пра многае: прартны подзвіг народа ў дні вайны (партрэт В. Харужай В. Пратасені) і пра будзённы працоўны подзвіг нашых жанчын-сялянкі (партрэты мастакоў П. Крохалева, В. Сахненкі і інш.).

Многа работ нагадаваць пра характэво роднага краю: яго чыстыя светлыя крыніцы, задуменыя лсы, блакітныя вочы азёр. У гэтым таксама Радзіма, якую мы любім, шануем, за якую змагаліся і паміралі.

Прыемна сустракацца з работамі беларускіх мастакаў Р. Курдэвіч, В. Жолтан, С. Лі, Я. Радзлюўскай, Н. Лівенцавай. І яны адкрываюць нам таямніцы творчасці сваёй і народа. І пісана усё натхнёна, дзелавіта.

Я. ДАНСКАЯ.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Аб прысваенні тав. МЕЛЬДЗЮКОВАЙ А. Ф. ганаровага звання заслужанага артыста Беларускай ССР

За заслугі ў развіцці беларускага савецкага тэатральнага мастацтва прысвоіць актрысе Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа тав. Мельдзюковай Акцябрыне Францаўне ганаровае званне заслужанага артыста Беларускай ССР.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ф. СУРГАНАУ, Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Л. ЧАГІНА.

25 жніўня 1975 года, г. Мінск.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую плённую работу ў галіне выяўленчага мастацтва і ў сувязі з сямідзесяцігоддзем з дня нараджэння мастак ДАРАШЭ-ВІІ Фёдар Іванавіч узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР вялікай груна супрацоўнікаў «Сельскай газеты», няштатных карэспандэнтаў і работнікаў друкарні выдавецтва ЦК КП Беларусі

ўзнагароджаны Ганаровымі граматамі і Граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Ад усяго сэрца віншuem намеснікаў рэдактара Я. Міско і І. Міцкевіч, адказнага сакратара А. Странчага, загадчыкаў аддзелаў З. Здапоўскаю, С. Кліменценка, А. Коласова, С. Барадоўскага, У. Кішкі, А. Юдчыца, уласных карэспандэнтаў А. Градзюшкі, М. Хацько, М. Садава, І. Шлыка, А. Якаўлева, карэспандэнта А. Глезера, выпускаючага У. Карпечку, карэктара К. Моні, лінатыпістку С. Вашкевіч, наборшчыцу З. Чорную, няштатных карэспандэнтаў М. Засінца і В. Калыгу!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР вялікай груна супрацоўнікаў «Сельскай газеты», няштатных карэспандэнтаў і работнікаў друкарні выдавецтва ЦК КП Беларусі

ўзнагароджаны Ганаровымі граматамі і Граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Ад усяго сэрца віншuem намеснікаў рэдактара Я. Міско і І. Міцкевіч, адказнага сакратара А. Странчага, загадчыкаў аддзелаў З. Здапоўскаю, С. Кліменценка, А. Коласова, С. Барадоўскага, У. Кішкі, А. Юдчыца, уласных карэспандэнтаў А. Градзюшкі, М. Хацько, М. Садава, І. Шлыка, А. Якаўлева, карэспандэнта А. Глезера, выпускаючага У. Карпечку, карэктара К. Моні, лінатыпістку С. Вашкевіч, наборшчыцу З. Чорную, няштатных карэспандэнтаў М. Засінца і В. Калыгу!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР вялікай груна супрацоўнікаў «Сельскай газеты», няштатных карэспандэнтаў і работнікаў друкарні выдавецтва ЦК КП Беларусі

ўзнагароджаны Ганаровымі граматамі і Граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Ад усяго сэрца віншuem намеснікаў рэдактара Я. Міско і І. Міцкевіч, адказнага сакратара А. Странчага, загадчыкаў аддзелаў З. Здапоўскаю, С. Кліменценка, А. Коласова, С. Барадоўскага, У. Кішкі, А. Юдчыца, уласных карэспандэнтаў А. Градзюшкі, М. Хацько, М. Садава, І. Шлыка, А. Якаўлева, карэспандэнта А. Глезера, выпускаючага У. Карпечку, карэктара К. Моні, лінатыпістку С. Вашкевіч, наборшчыцу З. Чорную, няштатных карэспандэнтаў М. Засінца і В. Калыгу!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР вялікай груна супрацоўнікаў «Сельскай газеты», няштатных карэспандэнтаў і работнікаў друкарні выдавецтва ЦК КП Беларусі

ўзнагароджаны Ганаровымі граматамі і Граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Ад усяго сэрца віншuem намеснікаў рэдактара Я. Міско і І. Міцкевіч, адказнага сакратара А. Странчага, загадчыкаў аддзелаў З. Здапоўскаю, С. Кліменценка, А. Коласова, С. Барадоўскага, У. Кішкі, А. Юдчыца, уласных карэспандэнтаў А. Градзюшкі, М. Хацько, М. Садава, І. Шлыка, А. Якаўлева, карэспандэнта А. Глезера, выпускаючага У. Карпечку, карэктара К. Моні, лінатыпістку С. Вашкевіч, наборшчыцу З. Чорную, няштатных карэспандэнтаў М. Засінца і В. Калыгу!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР вялікай груна супрацоўнікаў «Сельскай газеты», няштатных карэспандэнтаў і работнікаў друкарні выдавецтва ЦК КП Беларусі

ўзнагароджаны Ганаровымі граматамі і Граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Ад усяго сэрца віншuem намеснікаў рэдактара Я. Міско і І. Міцкевіч, адказнага сакратара А. Странчага, загадчыкаў аддзелаў З. Здапоўскаю, С. Кліменценка, А. Коласова, С. Барадоўскага, У. Кішкі, А. Юдчыца, уласных карэспандэнтаў А. Градзюшкі, М. Хацько, М. Садава, І. Шлыка, А. Якаўлева, карэспандэнта А. Глезера, выпускаючага У. Карпечку, карэктара К. Моні, лінатыпістку С. Вашкевіч, наборшчыцу З. Чорную, няштатных карэспандэнтаў М. Засінца і В. Калыгу!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР вялікай груна супрацоўнікаў «Сельскай газеты», няштатных карэспандэнтаў і работнікаў друкарні выдавецтва ЦК КП Беларусі

ўзнагароджаны Ганаровымі граматамі і Граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Ад усяго сэрца віншuem намеснікаў рэдактара Я. Міско і І. Міцкевіч, адказнага сакратара А. Странчага, загадчыкаў аддзелаў З. Здапоўскаю, С. Кліменценка, А. Коласова, С. Барадоўскага, У. Кішкі, А. Юдчыца, уласных карэспандэнтаў А. Градзюшкі, М. Хацько, М. Садава, І. Шлыка, А. Якаўлева, карэспандэнта А. Глезера, выпускаючага У. Карпечку, карэктара К. Моні, лінатыпістку С. Вашкевіч, наборшчыцу З. Чорную, няштатных карэспандэнтаў М. Засінца і В. Калыгу!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР вялікай груна супрацоўнікаў «Сельскай газеты», няштатных карэспандэнтаў і работнікаў друкарні выдавецтва ЦК КП Беларусі

ўзнагароджаны Ганаровымі граматамі і Граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Ад усяго сэрца віншuem намеснікаў рэдактара Я. Міско і І. Міцкевіч, адказнага сакратара А. Странчага, загадчыкаў аддзелаў З. Здапоўскаю, С. Кліменценка, А. Коласова, С. Барадоўскага, У. Кішкі, А. Юдчыца, уласных карэспандэнтаў А. Градзюшкі, М. Хацько, М. Садава, І. Шлыка, А. Якаўлева, карэспандэнта А. Глезера, выпускаючага У. Карпечку, карэктара К. Моні, лінатыпістку С. Вашкевіч, наборшчыцу З. Чорную, няштатных карэспандэнтаў М. Засінца і В. Калыгу!

25000 ЭКСПАНАТАЎ

Міжнародная выстаўка «Кніга-75» у Маскве

«Кніга на службе міру і прагрэсу» — такі дэвіз міжнароднай выстаўкі «Кніга-75», якая адкрылася 22 жніўня на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. У ёй удзельнічае больш як 500 выдавецтваў і фірм з 44 краін свету. У экспазіцыях — 25 тысяч кніг на 88 мовах.

Савецкія выдавецтвы дэманструюць больш як 8 тысяч кніг і альбомаў. Галоўнае месца займаюць працы К. Маркса, Ф. Энгельса, У. І. Леніна, Л. І. Брэжнева. Адзін з цэнтральных раздзелаў савецкай экспазіцыі — кнігі, прысвечаныя 30-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне.

Літаратура Краіны Саветаў на выстаўцы сканцэнтравана ў трох асноўных раздзелах — «На шляху да камунізму», «Левінская палітыка міру», «Літаратура і мастацтва на службе міру і прагрэсу». Шырока і рознабакова расказваюць кнігі пра духоўны свет нашых людзей, пра нашу савецкую рэалінасць.

Прыгожа аформлены стэнды саюзных рэспублік, кожная з якіх прадстаўлена асобнай экспазіцыяй. Дастойнае месца на Міжнароднай выстаўцы ў Маск-

ве займае беларуская кніга. Да-статкова скажаць, што на выстаўку адпраўлена 500 кніг, альбомаў, буклетаў выдавецтваў рэспублікі. Сярод іх «Я з вогненнай вёскі...» А. Адамовіча, Я. Брыля і У. Калесніка, зборнік «Слухайце—Хатынь...», кніга расказаў пра Герояў Савецкага Саюза і кавалераў ордэнаў трох ступеней «Навечно в сердце народном» і многія, многія іншыя.

Міжнародная выстаўка прадоўжыцца цэлы месяц. Гэта бу-

дзе час цікавых сустрэч наведвальнікаў экспазіцыі з добрым дарадчымкам і шчырым сябрам чалавека — кнігай. У павільёнах выстаўкі абдуцваюць Дзень паззі і Дзень кнігалюба, перад наведвальнікамі выступіць майстры мастацтваў саюзных рэспублік.

Кніжныя магазіны Масквы ў час Міжнароднай выстаўкі арганізавалі шырокі гандаль кнігамі, якія выдадзены ў краінах сацыялізму, а таксама ў рэспубліках Краіны Саветаў.

У справяданым дакладзе ЦК КПСС XXV з'езду Камуністычнай партыі Савецкага Саюза Леанід Ільіч Брэжнеў у прыватнасці адзначыў, што вялікую справу — будаўніцтва камунізму немагчыма рыхаць наперад без цэсбаковага развіцця самога чалавека. Без высокага ўзроўню культуры, асветы, грамадскай свядомасці, уніранай сталасці людзей камунізм немагчымы, як немагчымы ён і без адпаведнай матэрыяльна-тэхнічнай базы.

Выхаванне новага чалавека, будаўніцтва камуністычнага грамадства... Пляска пераацянень у гэтай справе ролю кнігі, магутнай крыніцы ведаў. Добрая кніга арганічна ўвайшла ў наша жыццё, стала здабыткам тысяч і тысяч людзей. Гэта перакрывае відыць хаця б на прыкладзе сталіцы нашай рэспублікі, горада-героя Мінска.

Т. Дзмітрыева:

— Так, наш Мінск па праву называюць горадам чытачоў. Дастаткова сказаць, што 544 бібліятэкамі розных сістэм і ведамстваў сталіцы карыстаюцца каля 780 тысяч мінчан. Толькі ў мінулым годзе ім было выдана больш як 24 мільёны кніг. Грандыёзная лічба!

Хто не ведае нашай слаўтай «Леніні» — Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна з яе амаль шасцімільённым кніжным фондам па самых розных галінах ве-

даў, трыццаці васьмі тысячамі чытачоў. Сотні і сотні беларускіх вучоных, літаратараў, інжынераў называюць яе сваёй другой «альма-матэр».

Далёка за межамі Мінска вядома і фундаментальная бібліятэка імя Якуба Коласа Акадэміі навук БССР, на паліцах якой захоўваюцца больш як 2 мільёны кніг,

літку Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, марксісцка-ленінскую літаратуру, матэрыялы па сацыяльна-эканамічных і палітычных праблемах. Шмат чаго зроблена па прапагандзе рускай і сусветнай класікі, шматнацыянальнай савецкай літаратуры, твораў аўтараў — лаўрэатаў Ленінскай і Дзяржаўнай прэміі СССР і БССР.

бу. За першую палову гэтага года ў Мінску было арганізавана звыш 1.600 сустрэч пісьменнікаў з рабочымі, служачымі, студэнтамі і школьнікамі. У час многіх з гэтых сустрэч арганізуюцца выстаўкі і продаж кніг з аўтографамі аўтараў.

Беларускія літаратары — актыўныя ўдзельнікі шматлікіх канферэнцый чытачоў,

якія расказалі аб чытачах, якія карыстаюцца паслугамі бібліятэкі. Але цяпер тысячы і тысячы людзей маюць удасныя бібліятэкі. Добрая кніга не залежваецца на паліцах, яна заўсёды мае попыт...

Т. Дзмітрыева:

— Так, у нашых кнігарнях, а іх у горадзе 31, заўсёды шматлюдна. Аматары кнігі — якіх з кожным годам становіцца больш і больш — літаральна «паліюць» за кожнай цікавай навінкай.

У кнігагандлі ёсць такі паказчык — на якую суму прададзена за год кніг у разліку на душу насельніцтва. Дык вось у Мінску гэтая лічба складала летась 6 рублёў 44 капейкі. Гэта адзін з самых высокіх паказчыкаў у краіне. Летась у сталіцы было прададзена літаратуры амаль на 7 мільёнаў рублёў, што мала не на паўтара мільёна пераўравае паказчык 1971 года.

За добрыя поспехі ў прапагандзе і продажы літаратуры Мінскаму аблкінагандлю сёлета два кварталы запар прысуджалася 1-я Усесаюзная прэмія Дзяржакамвыдату СССР.

Зараз працоўныя нашага горада-героя Мінска рыхтуюць дастойную сустрэчу XXV з'езду КПСС. Яны натхніна і творча працуюць над ажыццяўленнем праграм камуністычнага будаўніцтва. Шырокае развіццё ў працоўных калектывах знайшоў натрыятычны рух па ператварэнню горада-героя Мінска ў горад высокапрадукцыйнай працы, высокай культуры і ўзорнага парадку.

МІНСК-ГОРАД ЧЫТАЧОЎ

На пытанні карэспандэнта газеты «Літаратура і мастацтва» адказвае сакратар Мінскага гаркома КПБ Т. Ц. ДЗМІТРЫЕВА

многія з якіх унікальныя.

У нашым горадзе звыш 170 масавых бібліятэк, якія абслугоўваюць 380 тысяч чытачоў.

Вы можаце сказаць, што справа не толькі ў колькасці, важна што чытаць, як успрымаць прачытанае.

У гэтай сувязі хочацца падкрэсліць, што нашы бібліятэчныя работнікі, выконваючы пастанову ЦК КПСС «Аб павышэнні ролі бібліятэк у камуністычным выхаванні працоўных і навукова-тэхнічным прагрэсе», нямала робяць, каб выхаваць у чытачоў высокі густ, прывіць яму любоў да сапраўднай высокадэкайнай, высокамастацкай літаратуры.

Выкарыстоўваючы розныя формы і метады, бібліятэкі шырока прапагандуюць літаратуру, якая раскрывае па-

радуе, што з кожным годам у нас павялічваецца колькасць актыўных чытачоў — рабочых. Дастаткова адзначыць, што ў масавых дзяржаўных бібліятэках горада колькасць чытачоў-працоўнікоў розных прафесій складае каля дваццаці тысяч чалавек, палова з іх — моладзь.

Карэспандэнт:

— У Мінску жыве і працуе пераважная большасць беларускіх пісьменнікаў. Якая іх роля ў прапагандзе кнігі, у выхаванні культуры чытання, павялі і любві да мастацкага слова?

Т. Дзмітрыева:

— Члены Саюза пісьменнікаў БССР часта гасці на прадпрыемствах, ва ўстановах, бібліятэках, школах горада. Назаву толькі адну ліч-

вусных часопісаў, літаратурных і тэматычных вечароў. Падзеямі ў культурным жыцці горада былі творчыя вечары Максіма Танка, Аркадзі Куляшова, Івана Шамякіна і іншых вядомых беларускіх паэтаў і празаікаў.

Стала традыцыяй запрашаць аўтараў кніг на канферэнцыі чытачоў. Такія канферэнцыі адбыліся па кнігах А. Адамовіча «Хатынская аповесць», Ул. Карпава «Нямігі крывавага берагі», А. Савіцкага «Самы высокі паверх», І. Чыгрынава «Плач перапёлкі», М. Гамолі «Дзяўчына ішла па вайне» і г. д.

Карэспандэнт:

— Тамара Цімафееўна,

ГАЛОЎНЫ ГЕРОЙ—СУЧАСНІК

Вядомы беларускі кампазітар Юрый Семіянка нядаўна закончыў работу над новай аперэтай — вадэвілем «Тыдзень вечнага кахання». Наш малады сучаснік — у цэнтры гэтага твора, дзе паэтычна і ўнісла апавядаецца аб маральнай чысціні, аб непаўторнасці чалавечага

пачуцця і складанасці лёсаў чалавечых.

Напісана аперэта па матывах аднайменнай п'есы Валянціна Зуба. Тэксты песень — Артура Вольскага. Над лібрэта працаваў Сямён Штэйнін, ён жа і рэжысёр-пастаноўшчык.

Новы твор кампазітара прыняты да работы Дзяржаўным тэатрам музычнай камедыі БССР. У верасні пачнуцца першыя рэпетыцыі. Калектыву тэатра работу над аперэтай-вадэвілем прысвячае XXV з'езд партыі.

З НОТНАГА СШЫТКА

У рэспубліцы шырока вядома творчасць заслужанага дзеяча мастацтваў БССР, кампазітара Івана Іванавіча Кузняцова. У апошні час ён напісаў шэраг новых песень, прысвечаных Радзіме, партыі, гераічнаму савецкаму народу. Прыгожма гучаць песні «Жывыя думы Ільіча» і «Дзень добры, сталіца!». Гэтыя творы напісаны на вершы старэйшага беларускага паэта-песенніка Адама Русака, з якім кампазітара звязвае даўняя творчая дружба. Тэма барацьбы беларускага наро-

да супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў прысвечана песня «Ішлі партызаны» на словы Аляксандра Дзеружынскага.

Аматары лірыкі могуць пазнаёміцца з новымі песнямі Івана Кузняцова аб дружбе і каханні. Гэта песні «А я не верыла рабіне» і «Прызнанне» (словы Нэлі Тулупавай), «Адзіны мой» і «Перад сустрэчай» (словы Віктара Шымука).

Новыя песні кампазітара будуць выконвацца ў розных харавых калектывах рэспублікі.

М. ПЯТРЭНКА.

ЛЕНІНСКІЯ ЎРОКІ

У Магілёўскай цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя Карла Маркса з густам аформлены стэнды: «1975 — завяршаючы», «Пяцігодка вялікіх здзяйсненняў», «XXV з'езд — дастойную сустрэчу».

Цікава прайшлі Ленінскія ўрокі на фабрыках: мастацкіх вырабаў — «Сёння і заўтра працаваць лепш, чым учора» і трыкатажнай — «Ты на подзвіг клічаш, камсамольскі білет». На іх ішла гаворка пра поспехі, якія дасягнулі гэтыя калектывы, спаборнічаючы за датэрміновае выкананне пяцігодкі.

На трыкатажнай фабрыцы адбылася канферэнцыя чытачоў «Сацыялістычнае спаборніцтва і навуковая арганізацыя працы». Бібліяграфічны агляд на тэму «У. І. Ленін аб сацыялістычным спаборніцтве» зрабіла загадчыца бібліятэкі фабрыкі А. Лісава. Такія ж агляды наладжваюцца ў інтэрнатах камбіната шоўкавых тканін.

І. ПРОНІНА.

Народны пісьменнік Беларусі, лаўрэат Ленінскай прэміі Іван Мележ сярод хлебарабаў калгаса «Ленінскі шлях» Хойніцкага раёна. Фота Ул. КРУКА.

ЗАСЛУЖАНЫ ПОСПЕХ

Вялікім поспехам у гледачоў карыстаецца Навасёлкаўскі фальклорны ансамбль Хойніцкага раёна. Сем гадоў пасляхова выступае гэты калектыв перад аднавяскоўцамі, на сцэне суседніх клубоў, перад рабочымі, прымае ўдзел у абласных і рэспубліканскіх аглядах. За поспехі ў мастацкай сама-

дзейнасці ансамбль, якім кіруе Уладзімір Спірыдонавіч Мердаў, узнагароджаны шматлікамі граматамі і дыпламамі.

Усе яго ўдзельнікі перадавікі сельскагаспадарчай вытворчасці.

М. ХУДАЛЕЕУ,
рабочы ордэна Леніна
завода «Гомсельмаш».

СОНЦА ў ПЯШЧОТНЫХ РУКАХ

лічэ больш садзейнічала абуджэнню свядомасці тысяч маіх суайчынніц. Выраслі рады нашага саюза, больш мэтанакрапанай і канкрэтнай стала яго дзейнасць.

Па ініцыятыве выканкома дэмакратычнага саюза жанчын Фінляндыі ў краіне шырока праводзіцца збор сродкаў на аднаўленне гарадоў і вёсак В'етнама, а таксама падпісаў пад патрабаваннем вызваліць з турмаў палітычных вязняў у Чылі. Мае сяброўкі актыўна выступаюць за поўнае раўнапраўе жанчын і мужчын за мір і палітычнае ўмоў выхавання дзяцей. Для нас гэта мае важнае значэнне, бо ў Фінляндыі, як і ў большасці капіталістычных краінах, дадзеныя канстытуцыйнай жанчынам палітычныя правы зводзяцца, на сутнасці, да права выбіраць і вельмі рэдка быць выбранай.

Аб павышэнні прафесійнальнага майстэрства жанчын, занятых на вытворчасці, ніхто не клапаціцца, таму яны часта выконваюць самую некваліфікаваную і найбольш нізкааплачваемую работу. Есць шэраг і іншых актуальных праблем, да вырашэння якіх наш саюз імкнецца прыцягнуць увагу грамадскасці.

Павінна сказаць, што ў гэтым нам добра дапамагае мастацкае слова, музыка, кінаэкран. Многія прагрэсіўныя літаратары, музыканты, майстры кіно прысвячаюць свае творы «жаночым» праблемам, раскрываюць іх глыбока і смела, і мы бачым, які шчыры водгук знаходзяць такія творы ў сэрцах людзей, які яны связваюць нашай палёгкай рабоце.

У першыя дні знаходжання ў нашым цудоўным горадзе мы мелі ішчасліваю магчымасць пазнаёміцца з пэдагогамі творамі нашага выўлепачага мастацтва. Для многіх з нас экспазіцыя, якую мы ўбачылі ў Палацы мастацтваў, была нечаканым і радасным адкрыццём. Буржуазныя эстэты многа пішуць аб тэматычнай аднабокасці і выўленчай беднасці, фатаграфічнасці савецкага жывапісу. А мы ўбачылі сапраўднае, высакароднае мастацтва вобразна і нават сымвалаў, якое, між тым, стаіць на трывалай глебе народнага жыцця.

Над многімі цудоўнымі творамі мы бачылі імёны жанчын. І гэта яшчэ раз наглядна паказала нам, якія шырокія магчымасці для гарманічнага развіцця асобы, раскрыцця здольнасцей і таленту чалавека адкрывае сацыялістычны лад жыцця.

Наоми Маркус, старшыня амерыканскай секцыі міжнароднай жаночай лігі за мір і свабоду, пісьменніца.

— Адзін з галоўных кірункаў дзейнасці нашай арганізацыі — барацьба супроць агрэсіі, за разбраенне і разрадку. Мы лічым вар'яцтвам выданаць мільёны долараў, марак, франкаў на ракеты і бомбы ў той час, калі так многа людзей штогод памірае ад голаду і хвароб. У імя нашых сяспёр, якія загінулі ад гітлераўскай кулі ў Мінску, якія змагаліся і паці ў барацьбе з фашызмам, у імя сяспёр, якія пакутуюць цяпер у турмах Чылі і якія зведалі ўсе жахі напалмавай вайны ў В'етнаме, у імя будучыні нашых дзяцей мы павінны сказаць сілам агрэсіі наша рашучае «не».

Па ініцыятыве нашай Лігі ў маі гэтага года ў Нью-Йорку быў праведзены семінар па разбраенню, у якім прынялі ўдзел жанчыны амаль з трыццаці краін свету. Мне радасна было чуць, як жанчыны розных палітычных перакананняў гораха заклікалі да міру, выражалі рашучасць змагацца супроць вайны, супроць палітычнага, эканамічнага і сацыяльнага перавенства, якое параджае вайна.

Яшчэ адна, на наш погляд, адказная місія, якую прынялі на сябе члены нашай лігі, выхоўваць у амерыканцаў перакананасць, што толькі грамадскі кантроль над вытворчасцю можа пазбавіць наша грамадства ад тых сур'ёзных праблем, з якімі мы штодзень сутыкаемся.

Мы выступаем за перабудову амерыканскай эканомікі на сацыялістычны лад, за ўвядзенне бясплатнага медыцынскага абслугоўвання, за прадастаўленне ўсім жанчынам роўных правоў, незалежна ад колеру іх скуры.

На службу гэтым высакародным мэтам я паставіла сваё піро пісьменніцка і публіцыста. Апошнія чатыры гады рэдагую газету, якую выдае наша ліга, пішу артыкулы ў

іншыя выданні па пытаннях разбраення і міру, сусветнага і амерыканскага жаночага руху. Праую таксама пад чарговай кнігай аб становішчы жанчын у Злучаных Штатах, Магчыма, яна будзе называцца «Жанчына ад 35 да 50 гадоў». Чаму я выбрала менавіта гэты перыяд у жыцці маёй суайчынніцы? Бо імяна к 35 гадам амерыканская жанчына, падгадаваўшы дзяцей, зноў вяртаецца да сваёй прафесіі. (У Злучаных Штатах няма такой, як у вас, сістэмы дашкольнага выхавання). Вяртанне гэтае, як правіла, бывае вельмі цяжка. Восем вам, як кажуць, свежы прыклад. Есць у мяне сяброўка, доктар філасофіі. Калі яна праз восем гадоў прыйшла ў тую ж установу, дзе раней працавала, першае, аб чым у яе спыталі: «А ці ўмееце вы друкаваць на машыны?» Яна развучылася і таму вымушана была шукаць іншую, далёкую ад яе прафесіі, працу.

Хачу ў сваёй кнізе прааналізаваць і іншыя аспекты становішча амерыканскіх жанчын. Асабліва «каляровых», якія пазбаўлены многіх элементарных правоў. Праца гэта цяжкая, але, як я неаднойчы пераконвалася, высакародная, удзячная. Ты выступаеш у абарону сваёй сястры, ты дапамагаеш ёй зразумець нелагічнасць яе становішча, ты паказваеш ёй шляхі барацьбы за свае правы, за інашце сваіх дзяцей. Ці ж можа быць большая радасць для пісьменніка, чым усведамленне, што яго праца, яго талент дапамагаюць людзям?

Марыя Добрава Дзімітрова, намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Балгарская жанчына»:

— Я лічу, што роля жанчын у жыцці грамадства ніколі не была такой значнай, як у нашы дні. І не толькі таму, што нас на планеце больш, чым мужчын. Мы самі заваявалі трывалыя пазіцыі ў матэрыяльнай вытворчасці, у сферы абслугоўвання. Цяжка ўявіць сабе развіццё капіталізму без эксплуатацыі працы мільёнаў жанчын.

Перамога сацыялізму прынесла жанчынам Балгарыі са-

праўднае раўнапраўе, адкрыла дарогу да ажыццяўлення самых светлых іх надзей і спадзяванняў. Прыклад СССР і іншых сацыялістычных краін запаліў агеньчык надзей ў сэрцах жанчын ва ўсіх кутках планеты, падняў іх на барацьбу за дастойнае месца ў грамадстве.

Мы на праву можам гана рыцца сваімі сацыяльнымі заваяваннямі, але мы павінны — гэта наш інтэрнацыянальны абавязак — паказаць гэтым заваяванням ўсім жанчынам свету. Зрабіць гэта нам дапаможа літаратура і мастацтва, палымнае слова пісьменніка, сонечныя фарбы мастака і чароўная мелодыя музыканта.

Брыдака Л. Я., паэтэса, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Латвійскай ССР, член Камітэта савецкіх жанчын:

— У народнай паэтэсы нашай рэспублікі Мірдзы Кемпэ ёсць цудоўныя радкі пра сонца, якое жанчыны свету беражліва трымаюць у сваіх пяшчотных руках. І яны не дапусцяць, каб чорная хмара вайны пазбавіла нас радасці жыцця і гадаваць дзяцей над высокім блакітам неба.

У нашай краіне няма тых супярэчнасцей і праблем, з якімі сутыкаюцца жанчыны капіталістычнага свету. Але застаецца адзіная для ўсіх нас высакародная мэта — абараніць мір, зберагчы нашу маленькую планету ад выбухаў атамнай бомбы і бялітаснага польмя напалму.

Разам з намі ў шэрагах барацьбітоў за мір кроцьць наша паэзія. Перагартайце старонкі кнігі любой савецкай паэтэсы і вы пераканаецеся, што тэма міру — першая для яе тэма.

Гераня большасці маіх вершаў — простая жанчына, яе жыццё, яе багаты ўнутраны свет. Клопаты пра тое, каб імкнулі бег часу і даброты быту не перанікодзілі нам любавання кветкай на зялёным лузе, спяваць песні маці, шанаваць народнае слова.

Паэтычны талент — магучая зброя, якую прырода надаравала нам. І мы абавязаны паставіць яе на службу міру, мы павінны зрабіць усё для будучыні нашых дзяцей.

Яўген ХВАЙНІЦКІ.

СЕННЯ ў Мінску завяршаецца Міжнародная сустрэча жанчын, якая праводзіцца ў рамках Міжнароднага года жанчын і прысвечана ролі жанчын у барацьбе супроць фашызму, за трывалы і справядлівы мір на зямлі.

У сталіцу нашай рэспублікі прыехалі пасланцы 27 краін свету — актыўныя барацьбіты за мір і плённае супрацоўніцтва народаў. Сярод іх — відомыя грамадскія дзеячы, літаратары, людзі мастацтва і культуры.

Наш карэспандэнт сустрася з некалькімі удзельніцамі гэтага прадстаўнічага форуму і папрасіў іх падзяліцца сваімі думкамі аб сучасным стане і перспектывах развіцця жаночага руху ў сваіх краінах, аб ролі літаратуры і мастацтва ў фарміраванні свецкага погляду жанчын, у выхаванні ў ёй лепшых якасцей грамадзяніна і чалавека.

Мір'ям Суванта — член выканкома Дэмакратычнага саюза жанчын Фінляндыі, супрацоўнік ЦК Кампартыі Фінляндыі.

— Гэты год у многім значнаважны для прагрэсіўнага жаночага руху ва ўсім свеце. Шасцідзесяцігоддзе Міжнароднага жаночага дня ў Сакавіка і трыццаціга гадавіна ўтварэння Міжнароднай дэмакратычнай федэрацыі жанчын ішчасліва супалі з Міжнародным годам жанчын, які праводзіцца па ініцыятыву Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. І таму 1975 году суджана ўвайсці ў гісторыю чалавецтва як самым сведчаннем усеагульнага прызнання вялікай ролі жанчын у прагрэсе грамадства.

Упершыню за многія гады жанчыны капіталістычных краін адчулі, што грамадскасць сапраўды праўляе цікавасць да іх сацыяльнага становішча, да сённяшняга жыцця і будучыні. Гэтыя праблемы цяпер не абыходзяць нават буржуазныя правыя газеты, радыё і тэлебачанне. Разам з тым абвешчаныя сёлета года Міжнародным годам жанчын

Удзельніцы Міжнароднай сустрэчы жанчын знаёмяцца з Мінскам.

Удзельніцы Міжнароднай сустрэчы жанчын у Беларускам дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

МАЯ ЗЯЛЁНАЯ ЗЯМЛЯ

Памяці Яраслава СМЕЛЯКОВА

Як дом, свяцілася Масква,
шумей Цвярскі бульвар.
Літаратурная братва
Ішла на семінар.

І я ішла, хоць мой «тамок»
зусім танклявы быў.
Ды нейкі ў ім жыццёвы сок
настаўнік наш адкрыў.

Той сок прыгубіў сам цішком
і сябрукоў гукнуў.
Тады ў кішэнь узяў мой «том»,
узяў — і не вярнуў.

Панёс, у прастаце вялік,
на пераклад радкоў
мой першы зборнік «Сакавік»
таварыш Смелякоў...

Была нагрудная кішэнь
для кніжкі самы раз.
Быў гэта мой дзівосны дзень,
быў гэта чысты час!

...Збіраю сокі, як магу,
бару з вясновых рук,
у словах карань берагу,
адношу вершы ў друк.

Калі ж на кніжку іх стае,
вагаюся з тугі;
а ўзяў бы у кішэнь яе
настаўнік дарагі?

АРАБСКІ ТАНЕЦ

Кіпелі шоўку хвалі,
кучараў віўся хмель, —
арабкі танцавалі
пустынную газель —
над стукат бубнаў хрыплых,
сярод спякотных стром,
выпісваючы рыфмы
бядром, нібы пяром!..

Стары паэт, дарую
тваіх палат руно,
і бараду сіваю,
і хцівае віно...
Ты ўзрушаны глыбока,
у сэрцы — невыкрык,
бо ставіць кропку вока,
як заганае цвік...

ЖЭШАЎСКІ ЭЦЮД

Збігневу Даміна

Харошаю неспадзяванкай
Стаў Жэшаў для госці адной!

Еўдакія ЛОСЬ

У горадзе пахне румянкай,
у горадзе пахне вясной.
Над гмахамі ветрык лятае,
і ясны ў прахожых пагляд.
І сябар натхнёна чытае
пра польскі — пра дзедаўскі сад...
Гунаць сарамлівыя строфы
душэўнае песні тае.
І сэрца, што ціхла патроху,
само у адказ ім п'яе.
П'яе, што ў свеце няпростым
нямала такіх гарадоў,
дзе пахне дымком і бяроствай,
а шумна ад рупных гудкоў...
Іх толькі патрэбна узводзіць —
пры морах, пры новай шашы.
Іх толькі патрэбна знаходзіць
на карце ўдзячнай душы...

Працую не на знямогу,
не на пазбыцце сну.
Працую на перамогу,
як у вайну.

Іду балючымі нагамі,
а не качу, як калабок,

і нітку ўласную кругамі
на свой намотваю клубок.

У нітцы — праца дзён і ночак,
то воўна, то лянок з камля...
І ён таўсцае, мой клубочак,
мая зялёная Зямля!

Жанчынка, я не вінавата,
што багацей за вас жыву!
І хата — поўная палата,
і езджу ў Кіев і Маскву...

У хату — сціпую палату
ніхто ў цвіка мне не купляў.
Усё за родную зарплату —
ад лямпак да старэнькіх лаў...

Шляхі ж у свет заваявалі
радкі маіх яму лістоў
і тыя зоркі, што заззялі
над абеліскамі братоў...

ЖЫЦЦЯ МАЙГО ПЕРШЫ ВЫТОК

Раіса БАРАВІКОВА

Наігрываў песні аер.
Я ішасце сваё майстравала
Алоўкам на стосе папер.
А дні незаўважна міналі,
Жыццё разматала клубок...
З далёкай вясны выплывалі
Той ганак, той двор, той садок.
І ціхенька сэрца шчымяла,
І бачу я зноў, як тады:
Мне мара хусцінкаю белай
Махае праз дні і гады.

Я набягу дарогаю гаючай
Без-вас у далеч бэзавай вясны.

Я набягу туды, дзе на прасторы
Блукае дзіўны, сонечны алень,
Дзе б'ецца прагна ў стомленыя
скропі
Маёй любові пранізлівы прамень.

Калі ж узыйдзе поўня караваем,
Прыляжа на рунік рачной
вады—

Пакіне ў сэрцы зорка паллвая
Свайго святла гарачыя сляды.

Ласкава буду зваць яе сястрыцай,
У начное неба кінце свой пагляд:
Магчыма, зорка весняя іскрыцца,
сны. А, можа, я плыву за далагляд...

ТОЙ ГАНАК...

Той ганак у росах і квецені,
З трох яблынь маленькі садок.
Той дворык старанна падмецены,
Жыцця майго першы выток.
Адеюль у сукенцы баціставай

Па модзе вясковых майстрых
Пайшла я дарогай хвалістаю,
Стрымаўшы расстання уздых,
Удача мне зоркай свяціла,
Калі ж наплывала імгла:
Мяло, надмінала, круціла,
А я усё роўна жыла!
Мне мара хусцінкай махала,

ЗОРКА ПАЛЯВАЯ

Ах, не трывожце, сэрцу так
балюча,
Ах, не прыходзьце болей у мае

ЧАСОПІСЫ У ВЕРАСНІ «ПОЛЫМЯ»

Нумар адкрываецца падборнай вершаў в'етнамскіх паэтаў, якія пераклаў Г. Кляўно. Змешчаны апаਵяданні М. Лужаніна, паэма народнага паэта-беларусі А. Куляшова «Хамуціус», прысвечаная Кастусю Каліноўскаму.
З перакладных твораў надрукаваны таксама вершы С. Ясеніна (Р. Баравулін) і апаਵяданні Э. Аншлі (Я. Брыль).
Я. Федараў выступае з артыкулам «Праблемы сельскай школы». Змешчаны працяг нарыса І. Ранкова «Чалавек з легенды» пра К. Арлоўскага. Артыкул

М. Пархоменкі прысвечаны 250-годдзю Акадэміі навук СССР.
У раздзеле «Крытыка і літаратуразнаўства» — працяг артыкула А. Адамовіча «Браму снарбаў сваіх адчынію» і артыкул А. Вялюгіна пра паэму «Слова аб палку Ігаравым».
М. Сташкевіч і Э. Ліпечкі рэцензуюць кнігу Ул. Бягуна «Ползущая контрреволюция». Г. Сіненка піша пра зборнік крытычных артыкулаў М. Арочні «Галоўная служба паэзіі». Змешчаны таксама рэцензіі на іншыя выданні.
У раздзеле «Культура мовы» — артыкул В. Гарленкі «З гаворак Гомельшчыны».

«БЕЛАРУСЬ»

У канцы ліпеня — пачатку жніўня ў Хельсінкі адбылася нарада па бласпэцы і супрацоўніцтву ў Еўропе. Карэспандэнцыя пра гэты прадстаўнічы форум называецца «Еўропе мiр і бласпек». Змешчана вялікая падборка матэрыялаў, якія расказваюць аб тым, як калектывы налгасаў, саўгасаў, прамысловых прадпрыемстваў рыхтуюцца сустрэць XXV з'езд КПСС.

«Белае возера» і «Крык сойкі» — вершы народнага паэта Беларусі П. Панчанкі. І. Капыловіч у матэрыяле «Творчылінай жыццёвай сілы» піша пра артыкул У. І. Леніна «Партыйная арганізацыя і партыйная

літаратура», 70 гадоў з дня надрукавання якога спаўняецца неўзабаве.

«Груднікі», «Кубачак маліны», «Бабка Кацярына» — гэтыя і іншыя навіны прапанаваў чытачу А. Кулакоўскі. Змешчана таксама апаਵяданне Я. Брыля «Былае».

І. Кармалітава расказвае пра новую вышэйшую навучальную ўстанову Беларусі — Інстытут культуры, што адкрыўся сёлета ў Мінску.

«Случыўся колас» — нарыс В. Дайліды пра налгас імя Кірава на Случчыне і яго старшыню С. Лямешчану, «Ветэран» — нарыс А. Міронава пра Героя

Сацыялістычнай Працы Я. Баданчука.

Прапануюцца новыя вершы С. Грахоўскага, С. Законнікава, Н. Гілевіча.

Журналістка А. Шылава расказвае пра наведванне Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам — «два тыдні ў сяброў». Тут жа змешчаны пераклады вершаў аднаго з самых вядомых в'етнамскіх паэтаў і літаратурных крытыкаў Тэ Лан Віена.

Падборка матэрыялаў прысвечана дзіцячаму часопісу «Вясёлка».

Часопіс рэцензуе новыя кнігі, змяшчае падборку «У свеце навук і тэхнікі».

Неўзабаве ў выдавецтве Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна выйдзе кніга кандыдата філалагічных навук Паўла Ткачоў «Іду на «вы». Заметкі аб памфлечы». У ёй аўтар разглядае асаблівасці аднаго з важнейшых публіцыстычных жанраў. Адзін з раздзелаў даследавання прысвечан У. І. Леніну-памфлету, яго адносінам да памфлета, як да літаратурнага жанру.

Гэты раздзел мы змяшчам са скарачэннямі.

згуртавання супраўды перадавых класаў».

Неабходна зазначыць, што ўсе гэтыя задачы цесна звязаны паміж сабой і падзел іх у дадзеным выпадку чыста ўмоўны. Выкрыццё праціўніка мае выхаваўчае значэнне і ў той жа час выконвае агітацыйныя функцыі.

Спынімся больш падрабязна на задачах памфлета і паглядзім, як уяўляў іх У. І. Ленін.

І так: першая — крытыка, выкрыццё. Ідэйнае знішчэнне праціўніка.

У. І. Ленін лічыў, што выкрываць патрэбна пават «усіх іх адгаворкі і адводчы ва-

ракананнях, непрымірымы, рэзкі да ворагаў». Аб гэтым У. І. Ленін піша ў артыкуле «Гутарка з абаронцамі эканамізму»: партыйны друк павінен весці бязлітасную барацьбу з ворагай ідэалогіяй, весці рэзка, наступальна.

Можна прывесці цэлы шэраг фактаў, якія сведчаць аб тым, што У. І. Ленін лічыў рэзкасць неад'емнай якасцю палемічнай, выкрывальнай літаратуры. Вось, напрыклад, яго пісьмо А. І. Ульянавай-Елізаравай, у якім ідзе гутарка аб падрыхтоўцы да друку кнігі-памфлета «Матэрыялізм і эмпірыкрытыцызм». У. І. Ленін папярэджвае: «Калі ласка, не змякчай нічога з месці супроць Бадавава, Луначарскага і Кр. Пемагчыма змякчаць». Падобныя думкі (абарона рэзкага тону) знаходзім і ў пісьмах У. І. Леніна І. Ф. Армад 18 снежня 1916 года, М. Н. Пакроўскаму 21 снежня 1916 года і 3 студзеня 1917 года.

Адстойваючы рэзкі тон У. І. Ленін добра разумее, што ў палемічным запале рэзкасць лёгка можа перарасці ў грубасць, бойнасць, хлесткасць. Таму ён лічыў неабходным напярэдзіць, «таб **непазбежныя** сярэчкі, **непазбежная** барацьба думак, плёткі, звадкі, паклёпы». Грубыя, нічым не апраўданыя выпадкі, вучыць У. І. Ленін, толькі шкодзяць мэтанакіраванасці твора, што ў канчатковым выніку прынясе шкоду рэвалюцыйнаму руху.

Найвялікшы майстра рэвалюцыйнай публіцыстыкі, У. І. Ленін не прызнаваў гучных фраз, крыклівай грубасці, бойнасці, хлесткасці.

Рэзкасць асноўваецца на фактах і дыктуецца перакананасцю літаратара ў правасце тых ідэалаў, якія ён адстаявае. У артыкуле «Тактычная платформа меншавікоў» У. І. Ленін падкрэслівае: «...Мы не любілі скаргаў на рэзкасць палемікі. Палемізуем як хочаце рэзка, толькі гаварыце ясна, чаго вы хочаце».

Хлесткасць жа мяккае са звычайным «зубаскальствам» і нічога агульнага не мае з прычыпковай рэзкай крытыкай.

Н. Круцкая неяк успамінала: «Рэзкасць Ільіч не баіўся, але ён патрабаваў, каб парэчанні былі па сутнасці».

У Ільіча было адно любімае слоўца, якое ён часта ўжываў, — «прідзірненчэство». Калі пачыналася палеміка не па сутнасці, а перадэргваннем і прыдзірнкамі да дробязей, ён гаварыў: «Ну, гэта ўжо «прідзірненчэство»».

«Прідзірненчэство», як правіла, нараджае хлесткасць, крыклівую грубасць, непатрэбную бойнасць і т. п. У такім выпадку нараджаецца не памфлет, а ілжэпамфлет (паклёў). Прыкладам гэтага могуць служыць наступныя «чорнага друку» ў перадакстрычніцкай і паслякастрычніцкай дні 1917 года, накіраваныя супроць бальшавікоў. Паклёўніцкія матэрыялы, афарбаваныя ў бойкі, хлесткія таны, маглі аказаць шкоды ўплыў на адсталую частку рабочых, салдат і сялян, што, натуральна, тармазіла б развіццё рэвалюцыі ў Расіі.

У сваім выступленні на пасяджэнні ЦКВК 4(17) лістапада, калі абмяркоўваўся Дэкрэт аб друку, У. І. Ленін назваў пасквільныя матэрыялы антысавецкай прэсы «бомбамі хлусні» і прыраўняў іх «да бомбаў Каледзіна», тым самым падкрэсліўшы, якую шкоду яны могуць прынесці народу. Савецкай уладае. Таму ў Дэкрэце аб друку, свядомае, яўна паклёўніцкае скажэнне фактаў

прыроўнівалася да дзейнага, што насілі крывінальны характар і разам з адкрытымі заклікамі да супраціўлення і перапарадкавання Рабоча-му і Сялянскаму Ураду караліся Законам.

Памфлетыст, выкрываючы тую ці іншую палітычную з'яву, асобу, выклікае ў чытачоў гнеў, уплынае на масы. «Смех наносіць хваравітыя ўдары праціўніку. — пісаў А. Луначарскі, — прымушае яго страчыць упэўненасць у сваіх сілах і, ва ўсім выпадку, робіць у вачах сведак відавочным бессілле праціўніка... Смех, калі ён носіць характар празрэння, робіцца сталёнай зброяй, рэзіць надзвычай глыбока, наносіць невылечныя раны». У рабоце «Што рабіць?» У. І. Ленін указваў, што выкрыццё праціўніка мае значна большы поспех, чым рознага роду «заклікі».

У кожным выкрыцці, па думку У. І. Леніна, павінен прысутнічаць станоўчы пачатак, г. зн. у імя чаго вядзецца крытыка. «Мы не дыпламатычалі, а **лалялі ўсіх** у імя ясна і адкрыта выстаўленых прынцыпаў рэвалюцыйнай барацьбы пралетарыята».

Без сцвярджэння станоўчага ідэалу дзейнасць выкрывальнага твора, як правіла, зводзіцца да нуля. Крытыкаваць, не супроціўляючыся рэакцыйнаму прагрэсіўнаму, не сцвярджаючы гэтак прагрэсіўнае — значыць, загады звесці ўсё да нейрмальнай формулы — «кватэтка дзеля крытыкі». Чытацкія масы даволі хутка разбіраюцца ў падобнай сітуацыі і, уяўнае зразумела, страцяць давер да выступленняў памфлетыста.

Але ўжо сама ідэйная барацьба, адкрытая палеміка, як лічыў У. І. Ленін, «са дзейнае выпрацоўцы рэвалюцыйнага светапогляду», «можа забяспечыць правільнае развіццё рабочага руху і рускай сацыял-дэмакратыі».

Гаворачы пра гэтае пытанне, мы не павінны забываць абставіны найвялікшай важнасці: памфлетная спадчына Ільічаў марксізму-ленінізму — з'ява ясна новая ў гісторыі сусветнай выкрывальнай літаратуры. У палемічных творах К. Маркса, Ф. Энгельса, У. І. Леніна побач з рэзкай, знішчальнай крытыкай мы знаходзім не проста станоўчы пачатак, а нафаснае выкладанне навукі аб камуністычным грамадстве, дзякуючы чаму адмоўная (знішчальная) крытыка ідэалістычных, рэакцыйных ідэй становілася сцвярджалнай (станоўчай). Вось як аб гэтым пісаў Энгельс у прадмове да другога выдання вядомага твора «Анты-Дзюрінг»:

«Падвергнутая тут крытыцы «сістэма» п. Дзюрінга ахапляе вельмі шырокую тэарэтычную галіну. І гэта прымусяла і мяне следаваць за ім усеюды і проціпастаўляць яго поглядам свае ўласныя. Адмоўная крытыка стала дзякуючы гэтаму станоўчай: палеміка ператварылася ў больш або менш звязны выклад дыялектычнага метаду і камуністычнага светапогляду, прадстаўляемых Марксам і мною, — выклад, які ахапляе прытым досыць многа галін ведаў».

Арганічны спляў рэзкай, знішчальнай крытыкі і рэакцыйных ідэй, пасьбітаў гэтых ідэй і нафаснага, лагічнага выкладання навукі аб камунізме са дзейнае не толькі зараўва мас, прыцягненню іх на бок рэвалюцыі, але і станаўленню самасвядомасці, перакананасці ў вялікай правасце марксісцка-ленінскіх ідэй.

Поспех памфлета знаходзіцца ў прамой залежнасці ад пэўных абставін. Адна з

Павел ТКАЧОЎ

„ТОЙ ЖАНР...“

У. І. Ленін пра памфлет

У ПАЧАТКУ 1908 года У. І. Ленін быў заняты вялікай работай па арганізацыі бальшавіцкай газеты «Пролетарий». Адно з пытанняў, якое хвалявала Ільіча, — супраціўнікі. Хацелася прыцягнуць да ўдзелу ў газеце М. Горькага. Аб гэтым ён напісаў яму 7 лютага 1908 года. У. І. Ленін надзвычай узрушана прысцягнуў арганізацыі белетрыстычнага аддзела ў «Пролетарий», які правановаў А. Луначарскі. «Я Імёна марыў аб тым, каб літаратурна-крытычны аддзел зрабіць у «Пролетарий» «пастаянным і даручыць яго А. М-чу», наведваючы ён у пісьме Анатолю Васільевічу, але пры гэтым катэгарычна папярэджвае: «Калі чалавек заняты сур'ёзнай вялікай работай, калі гэтай рабоце пашкоджаць адрыванне на дробязі, на газету, на публіцыстыку, — тады было б глупствам і алячымствам перашкаджаць яму і адрывань яго!».

За некалькі дзён да пісьма А. Луначарскаму 2 лютага 1908 года У. І. Ленін наведваючы М. Горькаму аб тым, што выхад «Пролетарий» наладжаны, у ліку супраціўнікаў і ён, Горькі. У пісьме была просьба: «Чырыцце пару слоў, ці маглі б Вы даць што-небудзь для першых нумароў (у духу **заметак аб мяшчанстве** з «Новой жизни» або ўрыўкі з апавесці, якую пішаце, і т. п.)». Па тону пісьма адчуваецца, што лепш «у духу заметак аб мяшчанстве».

Прайшло некалькі дзён, 7 лютага 1908 года У. І. Ленін зноў вяртаецца да думкі «аб сумеснай рабоце ў палітычнай газеце» і прапаноўвае М. Горькаму «ўвесці ў звычай той жанр», які ён пачаў «Заметкам аб мяшчанстве» ў газеце «Новая жизнь».

«Той жанр...»

«Вастрыйя «Заметак» накіравана супроць мяшчанства. Аб мяшчанстве М. Горькі пісаў, што гэта лад душы сучаснага яму прадстаўніка кіруючых класаў. У мяшчаніна асабліва («пачварна», — падкрэслівае пісьменнік) развіта пачуццё прыватнай уласнасці і найвялікшая баялівасць да ўсяго таго, што можа парушыць гэты спакон. Мяшчане — стваральнікі дзяржаўнага ладу, які захоўвае прыгнет аднаго класу другім, саўдзейнічы ў забойствах «мідьёнаў людзей дзеля накаплення золата ў кішэнях дэсацікаў».

На наш погляд, ёсць усе падставы сказаць, што «Заметкі аб мяшчанстве» — твор сацыяльна-псіхалагічнага плану з рэзкім выкрывальна-знішчальным кірункам. Па слуханаму выказванню віднага даследчыка горькаўскай публіцыстычнай спадчыны А. Аўчарэнка, «Заметкі аб мяшчанстве» «шырэйшыя, больш гнуткія, рухомыя і свабодныя, чым публіцыстычныя артыкулы і гэтаксамы, як і творы «Пра цынізм», «Разбурэнне асобы», што з'яўляюцца прадагам «Заметак аб мяшчанстве». Ёсць сацыяльна-псіхалагічны памфлет».

Такім чынам, словам «той жанр» У. І. Ленін пакідаў за памфлетам права самастойнага існавання як жанра... Даваць дастойны адпор ворагам рабочага класа, выкрываць іх палітычна, паказваць народу сапраўдны твар здрадніцкаў рэвалюцыйнага руху — адна з асноўных задач пралетарскага публіцыста. Гэта задача, па думку У. І. Леніна, арганічна звязана з другой, не менш важнай — заважаваннем працоўных слабў насельніцтва, прыцягненнем іх на бок сацыял-дэмакратычнага руху.

Абедзве гэтыя задачы могуць быць выкананы толькі ў тым выпадку, калі літаратурная і партыйная работы будучы цесна звязаны паміж сабой, і, як вынік, будзе сістэматычнае ўздзеянне на масы. «Каб не «набегі» былі, а сучасны наіск па ўсёй лініі, без супынку, без прабедаў, каб с.д. бальшавікі не толькі нападлі на частках на ўсякіх аболтусоў, а заваўвалі ўсё і ўся...», — пісаў У. І. Ленін М. Горькаму.

У прыведзенай вытрымцы з пісьма да М. Горькага У. І. Ленін закрэпае і пытанне, які характар павінны наіскі выступленняў пралетарскага літаратара, журналіста. Яны не могуць быць абарончымі — работнікі пралетарскай прэсы павінны самі нападць на праціўніка. Гэта ж думка ўтрымліваецца і ў пісьме У. І. Леніна ў рэдакцыю «Невской звезды»: сацыялістычная прэса павінна заўсёды быць у наступленні. У такім выпадку ініцыятыва будзе ў руках пралетарскіх журналістаў.

Ці можа памфлет выконваць задачу выхавання працоўных мас? На наш погляд — безумоўна. Больш таго, па думку У. І. Леніна, задача выхавання працоўных з'яўляецца не менш важнай, чым прыцягненне працоўных мас на бок сацыял-дэмакратыі, бо газета, публіцыстыка — наймацнейшая зброя «асветы і

чэй, каб рабочая маса зусім ясна разумела сутнасць справы», партыйны публіцыст павінен «назваць рэчы сваім, іх сапраўдным імем». Інакш будзе нанесена непатрэбная шкода партыі, рэвалюцыі. Назваць рэчы сваімі імёнамі — значыць, прама выказаць свае адносіны да канкрэтных пытанняў. Выказаць можна па-рознаму — рэзка, прама, падкрэслівае У. І. Ленін, але «права на рэзкасць дае тое, каб слова не разыходзілася са справай».

Вельмі павучальны ў гэтым плане наступны факт. У рабоце «Ганіцелі земства і анабалы лібералізму» У. І. Ленін рэзка крытыкуе Струве. Г. Пляханаву, працягваючы руханіе, звярнуўся да У. І. Леніна з просьбай змякчыць некаторыя месцы, матывіруючы гэта тым, што да лібералаў неабходна адносіцца як да ўпаўне магчымых саюзнікаў, а тон работы, маўляў, «зусім не саюзніцкі», таму раіў «выказацца дыпламатычна».

У адказе Г. Пляханаву У. І. Ленін наведваў, што не збіраецца кітрыць, а ў пісьме да Аксельрода з гэтага выпадку чытаем наступнае: «Наўрад ці змагу ў дыпламатычным тоне пісаць пра пана, які выклікае ва мне бурныя пачуцці».

«Дыпламатычны» выкрутасы не для памфлетыста. Прама, сурова рэзкасць у адносінах да аб'екта, які ён выкрывае. — вось той тон, які павінен пранізаваць увесь твор — ад першага да апошняга радка. Ідэйны праціўнікі, як вядома, нічога не маглі супроціпаставіць ланіскай рэзкай знішчальнай крытыцы, настолькі яна была моцнай і апраўданай, падмацаванай багатым фактычным матэрыялам. Ім заставалася адно — прынісваць ланіскім работам «зласлівасць» і «тэндэнцыёзнасць». «Тэндэнцыёзнасць называюць лібералы і многія радыкалы непакісную цвёрдасць перакананняў», — пісаў У. І. Ленін, — а рэзкую крытыку памылковых поглядаў яны называюць «злабой». Тут, ужо нічога не зробіш... І быў, і буду «злабна-тэндэнцыёзным» у адносінах да паноў Струве».

У артыкуле «Аб т. Леніне» М. Альмінскі пісаў, што «буржуазія не можа абвергнуць правільнасць яго (У. І. Леніна, — П. Т.) думак і таму змагаецца супроць яго шляхам хлусні і паклёпу».

Памфлетыст ланіскага скіладу — чалавек бескампрамісны, цвёрды ў сваіх пе-

Янку Казеку—60

31 жніўня вядомаму крытыку і літаратуразнаўцу, заслужанаму работніку культуры Беларускай ССР Янку Казеку споўніцца 60 гадоў. З гэтай нагоды працягнем Саюза пісьмен-

нікаў БССР накіравала юбіляру прывітаньні ліст, у якім гаворыцца:

«Дарагі Іван Дарафеевіч! Мы, Вашы таварышы па перу, ад усёй душы віншваем Вас, выдатнага крытыка і літаратуразнаўцу, з днём 60-годдзя. Вы прайшлі багаты жыццёвы шлях — працавалі на дрэваапрацоўным камбінаце, настаўнічалі, удзельнічалі ў Вялікай Айчыннай вайне. Шмат год Вы аддалі працы ў рэдакцыі газет «Літаратура і мастацтва» і выдавецтве «Беларусь». Нам прыемна таксама адзначыць Вашу ролю ў падрыхтоўцы і выпуску Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, намеснікам галоўнага рэдактара якой Вы з'яўляецеся. Вашы літаратурна-крытычныя працы вызначаюцца пар-

тычнай прынцыповасцю і глыбінёй мастацкага аналізу. Свае назіранні і думкі аб здабытках нашай літаратуры Вы выказалі ў зборніках літаратурна-крытычных артыкулаў і партрэтаў «З невычэрпных крыніц», «Натхненне і майстэрства», «Беларуская байка», «Няходжанай дарогай», «Голас часу», крытыка-біяграфічным нарысам «Кандрат Крапіва».

Жадаем Вам, дарагі Іван Дарафеевіч, новых творчых здзяйсненняў, моцнага здароўя, шчасця».

Рэдакцыя штодзённіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання і жадае юбіляру добрага здароўя, новых поспехаў у працы, у творчасці.

ДАСЛЕДЧЫК

Недзе ў мяне сказана, прыблізна, таякая думка: чаму крытык добра разумеючы і разбіраючыся ў чужым мастацкім творы, не можа напісаць яго сам. Я не вельмі намагаюся на бласпярэчнасці такога меркавання, бо калі гаварыць пра Янку Казеку, то мне здаецца, што ў яго ёсць усе падставы, каб і самому быць мастаком. Гэта я гаварю не таму, што ў Казеку юбілейная дата і трэба вытрымаць урачысты, сямігодны прыўзняты тон, а таму што на ўсёй Казекавай творчасці поўна мяккасці, цэльнасці, зычнасці, добрасці, усёга таго, на чым азначаецца мастацкі твор. Таму што ў яго вельмі тонкае і беражлівае адчуванне мастацкага, меры і такту — у дачыненні да твора, які ён разглядае, да аўтара, да яго перапісальнікаў, да ўсёй атмасферы, якой акружаны мастацкі твор.

Часам ён сам ператвараецца ў паэта. Наглядзіце колькі паэзіі ў тых месцах яго артыкулаў, дзе ён гаворыць пра ўлюбёных ім творах, скажам, Якуба Коласа ці Кузьмы Чорнага. Забыўшыся пра дэстабілізацыю свайго артыкула, рантам ён пусціцца ў такое лірычнае падабрэжжа, што вы губляецеся: ці то вы чытаеце артыкул, ці то гэта выніца з разглядаванага твора, бо там будучы і кветкі, і ветрык, і пахі травы. У такіх месцах я бачу, як блізка стаяць адзін адна крытыка і артыкул, і гаворыць пра гэты так званы «аўтарскі» крытык.

Гэтым я хачу сказаць пра вельмі прывабную рысу Казекавай творчасці — умець увайсці ў мастацкі твор так, каб разгляд, аналіз і меркаванне аб ім шло з сутнасці самога твора, а не з загалова пастаўленай схемы, да якой прымерваецца твор.

Пра любоў і ўменне ўшывацца ў чужы твор найбольш гаворыць тая акалічнасць, што Казека, калі можна так сказаць, адналюбоў: яго даследчыцкая ўвага спыняецца толькі на тых пісьменнікаў, творчасць якіх яму блізка па матывах.

Адчуванне мастацкага, любоў да літаратуры ідзе ў Казеку ад самага маленства. Вышла так, што і пазней ім фарміраванне яго эстэтычных вызнанняў зрабіла ўплыў літаратурнае асяроддзе. Нарадзіўся і рос Янка Казека ў вёсцы Кострычы на Бабруйшчыне, агульнай імемі, а хто не ведае, што імемі і назвіа заўсёды поруч.

Бацька быў лесніком, ён пісаў бабруйскае газету «Камуніст», а пры ёй штомесяц выходзіў літаратурны дадатак «Вясна», і там друкаваліся творы Васіля Віці, Міколы Лобана, Хвалдоса Шынклера. У Любоніцкай сям'і годзі, дзе вучыўся Казека, выкладчыкам беларускай мовы і літаратуры быў маладзёжнік Рыгор Бахта. У нумары першым бабруйскага літаратурнага зборніка «Уздым» ён надрукаваў сваё апавяданне «Падарунак на назі-

шай» пра салдата Першай сусветнай вайны, у некалькіх пабываў сам — толькі падумайце, якое гэта магло зрабіць уражанне на вучня. Потым Казека вучыўся ў дэспяхікуме (зноў, бацька, дзе!). Потым, калі вучыўся ў Мінскім педвучылішчы, яго акружала такое малявое літаратурнае асяроддзе, як Іван Громовіч, Мікола Лупенюк, Яна Нейчэлавіч, Васіль Івашан, Вісарый Гарбук, Павел Леановіч, а ўлетку прыяздзілі завоіччэй Пямен Папчына, Аляксей Бачыла, Рыгор Ныхай. Вядома, удасцался хапаць гаворкі і гарацкіх спрэчак пра літаратуру. Вось якая атмасфера жыла інтэлектуальна імяні Янка Казека. І ў 1935 годзе, у інтэрв'ю студэнтскай гурты, павіліся ў «Ліме» першыя Казекавы артыкулы і рэцэнзіі.

А ў школьныя гады, у вёсцы, Казека зачытваўся байкамі Кандрата Крапівы і ілюстраваў іх той час і з'явіўся прычына даследчыцкай цікавасці Казека да творчасці народнага пісьменніка Беларусі.

І не стаўлю сабе за мэта разглядаць і аналізаваць крытычную дзейнасць Янка Казека, гэта зробіць спецыяліст. Аднак мне хочацца сказаць, што ў Казекавай творчасці мне падабаецца яго даследчыцкая дабрадумнасць. Падабаецца, што ў сваёй рабоце ён абыходзіцца не толькі тэкстам твора, а далучае да яго многа пачобных дапаможнікаў — архіўныя дакументы, перапіскі, распіскі. Падабаецца, што творчасць пісьменніка ён бярэ над сваю ўвагу надолга, такім чынам прасочваючы эвалюцыю. Пра ўсё гэта вельмі добра і слухна гаворыць Дзім. Бугаёў у нумары восьмым «Полымя», і я з прыемнасцю далучаюся да яго думак. Апроч гуртоўных артыкулаў пра Коласа, Крапіву і Чорнага мне вельмі падабаецца артыкул пра Васіля Кавалі. Нават не ведаю, чым ён мне мілы, можа, хіба тым, што Каваль у ім стаіць перада мною як чыны з усёй яго складаным творчым лёсам.

Мне хочацца пагаварыць і пра што іншае. Мяне, напрыклад, дзівіць Казекава працавітасць. Я не дзівіўся б, каб не ведаў яго адказнай, ідэя-палітычнай, строга-навуковай работы на пасадзе намесніка галоўнага рэдактара БелСЭ, якая займае бадай што ўвесь яго час. Дзіўна яго сціпласць; нідзе, нічым і ніколі ён не стараецца сямбе выстаіць; ён нават не ўмее гаварыць пра сябе. Калі я чытаю пісьменніка, якога ведаю асабіста, і чую яго голас, інтанацыю, бачу яго манеру, увесь яго, як кажуць, духоўны партрэт: гэтак жа чуецца ў сваіх творах і Казека. Я бачу яго думачнасць і мяккасць, даследчыцкую сумленнасць і класіфікацыйную асірагу, каб усё было не забыта, праверана, вывучана, разгледжана з усіх бакоў. Памытаю, калі складаўся біяграфічны даведнік «Пісьменнікі Савецкай Беларусі», многія

артыкулы пісаў ён сам, і даведваючыся, што я лістуюся з Сымонам Хурэікам, патрасіў, каб і ў сваіх лістах з ім сёння ўдзельнічаў Хурскі прыклад некалькіх старонак свайго дробнага пошукі, і Казека быў не вытанца рад, што матэрыялы не толькі ўдзельнічалі, а зусім абнавіліся.

Памытаю і іншы выпадак, трохі і іншым душэўным злам яснасці, калі ён ратаваў мяне ад грабамана. Выдавецтва «Беларусь» дало мне яшчэ рэцэнзію рукапіса рамана. Я яго добра сумленна прачытаў і добра сумленна напісаў рэцэнзію, сказаўшы, што гэта халтура, што не толькі друкаваць, а нават напісаць не нельга. Аказалася, што аўтар юлісь хадзіў калі вядомы чыноў і вядома, быў ужо чыноў што яго рукапіс самы геныяльны і самы патрэбны. Ён напісаў скаргу ў высокі інтэнцыі, абвінавачваючы рэцэнзента далёка не ў мастацкіх грахах. Казека рабіў тады галоўным рэдактарам выдавецтва «Беларусь». Калі праз нейкі час і зайшоў у выдавецтва, я застаў Казеку за пісьмом, у якім і аўтару, і высокай установе даваўся грунтоўны аналіз рукапіса з безумоўным пацвярджэннем мае рэцэнзіі.

Памытаю і яшчэ адзін эпізод майх творчых з Казекам узаемаадносін. Тады Казека рабіў лічэ ў рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва». Вярнуўшыся з далёка падарожжаў, я вядома, меў патрэбу хутчэй абвініца ў літаратуры. Душаўны разумеючы гэта, Казека прапачыў што-небудзь даць для газеты. Я намерыўся пісаць ці то апавесць, ці раман з умовай назвай «Галоўны бухгалтар». Было ў мяне некалькі навідаў асобных эпізодаў. Наспех перапісання нейкіх голаў дзялю, я і адыў яго Казеку, Мясне дзівіўся і тады дзівіла, колькі трэба было знайсці душэўнай далікатнасці і такту, каб пры самым шчырым спачуванні начыста забракаваць той урывак, бо мастацкае яго выкананне было не на маю карысць. Казеку я ніколі пра гэта не гаварыў, але і цяпер дзякую ад душы за такую мастацкую непадкупнасць. Я і так у малодці нарабіў імалы прэтэнзіянага галасу, каб паўтарна яго ў далікатную часіну майго ўжо сталага веку.

Не магу, каб прамаўчаць пра Казекаву работу над словам, фразай. Вы заўважылі, якая ў яго простая і ясная мова? Вы ніколі не патчыце, каб у ёй фальшыва нейкае слова, каб у тэксце гулялі маньялырты, каліка, каб вас перацінала ад манернасці ці халудынасці. Усё натуральна, лёгка і дакладна. Казекавыя кнігі чытаюцца без намагання, у іх няма і зухаватага навукападобнага форсу, на што хваля вельмі многа навуковага людю. Недарма ж ён з'яўляецца членам тэрміналагічнай камісіі БелСЭ.

Шасцідзесяцігадовы юбілей — гэта, на сутнасць, пара творчага росквіту. Вуцзем жа спадзявацца, што ў Казеку, як і ў кожнага з нас, усё найбольшыя далёчынны і вышынны яшчэ наперадзе.

Ян. СКРЫГАН.

іх, якія, на думку У. І. Леўіна, вызначае мэтанакіраванасць выкрывальнага твора, — гэта тое, чый пункт гледжання выражае аўтар, да каго ён звяртаецца, у імя чаго выкрывае. Прэса, падкрэсліваў У. І. Леўін, моцная тым, што выносіць пытанні на суд народа, апеліруе да «грамадскай думкі працоўных», кіруецца ёю. Грамадская думка працоўных — гэта свайго роду кампас для памфлетыста. Ён не толькі выносіць на суд народа тую ці іншую пытанні, а і разглядае іх з «punktu гледжання мільёнаў людзей і адносінаў паміж мільёнамі».

Як бачым, не проста «з пункту гледжання мільёнаў людзей», але (што вельмі важна!) «і адносінаў паміж мільёнамі». Ужо В. Бялінскі лічыў важным (можна сказаць, асноўным) пэдагогам рускай сатыры XVIII стагоддзя тое, што яе стваральнікі, паказваючы чалавека, «не звярталі ўвагі... на яго адносіны да грамадства».

Менавіта адносіны паміж людзьмі складаюць сутнасць выкрывальнай літаратуры, якая ў наш час, падкрэсліваў У. І. Леўін, «навінна быць прасякнута духам класавай барацьбы пралетарыята».

Звычайна буржуазныя тэарэтыкі імкнуцца даказаць, што асабісты пункт гледжання літаратара ў нас падаўляецца грамадскім. Справа абстаіць крыху інакш — проста асабістае ў літаратара супадае з грамадскім, народным: боль народа—яго боль, гнеў народа—яго гнеў. Таму заўвага У. І. Леўіна аб тым, што гісторыя нашай публіцыстыкі залежала ад абурэння народных мас, з'яўляецца ў вышэйшай ступені правільнай, падмацаванай вялікай колькасцю фактаў. Паміж страснымі выступленнямі таго ці іншага памфлетыста і народным абурэннем заўсёды можна ўстанавіць прамую сувязь.

У сваю чаргу пункт гледжання аўтара, яго светапогляд вызначае сам характар выкрывання, што, у сваю чаргу, уплывае на стыль асабістае памфлета. У памфлетах класікаў марксізму-ленінізму выкрыванне заўсёды носіць глыбока праўдзівы, аргументаваны і блызкітасны характар.

Мэта памфлетыста — раскідваць шкіднасць, рэакцыйнасць сацыяльна-камічнага з тым, каб выклікаць у чытача гнеў да данай з'явы, асобы. Таму У. І. Леўін і падкрэсліваў у адным з пісьмаў у «Правду» ў 1912 годзе, што «без «гневу» пісаць аб шкідным — значыць, сумна пісаць».

Якой жа павінны быць мова, стыль памфлета — памфлетная маера пісьма — у разуменні У. І. Леўіна?

У. І. Леўін, гаворачы пра памфлетную маеру пісьма К. Маркса, падкрэсліваў, што той выказваўся «рэзка і рэльефна», а Ф. Энгельс пісаў «з надзвычайнай сілай і выразнасцю», «надзвычайнага глядзіна, ясна, коротка», «асабліва рэльефна, рэзка, прама». Гэтага ж патрабаваў У. І. Леўін і ад іншых публіцыстаў, літаратараў.

Аб рэльефнасці выкладання гаварыў і К. Маркс у памфлете «Маралізуючая крытыка і крытызіруючая мараль».

Але паміж рэльефнасцю і памфлетнай маерай пісьма знак роўнасці ставіць нельга. Апошняя—паняцце больш шырокае, куды ўваходзіць і адным са складаных рэльефнасці. Іншымі кампанентамі памфлетнай маеры пісьма з'яўляюцца папулярнасць, умелая падача фактаў, якія афарбаваны ў сатырычны, гнеўны тон.

У адным з пісьмаў 1897 года У. І. Леўін пісаў, што ён ні-

чога так не жадаў бы, ні аб чым так многа не марыў, як аб магчымасці пісаць для рабочых.

Што ж такое папулярнасць?

У 1901 годзе, пазнаёміўшыся з нумарам часопіса «Свабода», які выдавала ў Швейцарыі «рэвалюцыйна-сацыялістычная група» ў 1901—1902 гг., У. І. Леўін напісаў невялікую заметку «Аб часопісе «Свабода», у якой ёсць цікавыя думкі аб папулярным выкладанні.

Папулярнае выкладанне, па У. І. Леўіну, заключаецца ў тым, каб падвесці «чытача да глыбокай мыслі, да глыбокага вучэння, зыходзячы з самых простых і агульнавядомых даных, указваючы пры дапамозе нескладаных разважанняў або ўдала выбраных прыкладаў галоўныя вывады з гэтых даных, наштурхваючы думачага чытача на далейшыя і далейшыя пытанні».

Пры напісанні твора літаратар кіруецца тым, што яго працу будзе чытаць чалавек, няхай неадчукаваны, не пачытаны ў дадзеным пытанні, але які мае жаданне «працаваць галавой», задумваецца над тымі ці іншымі праблемамі. Такім чынам літаратар дапамагае свайму чытачу зразумець, аспісваць пэўныя факты, з'явы, г. зн. дапамагае яму зрабіць першыя крокі на шляху да глыбокага вучэння «сур'ёзнай навукі». Але задача літаратара і яго твора гэтым не вычэрпаецца. Папулярны твор, падкрэслівае У. І. Леўін, вучыць чытача «ісці далей самастойна».

Да гэтага неабходна дадаць: літаратарам, журналістам патрэбна памятаць, што выкладанне самых складаных пытанняў павінна вестца проста, ясна, «без выкрунтас», без падробкі пад «народны» стыль, бо ад папулярнасці лёгка скаціцца да «папулярнічання», «вульгарызавання», — папярэджаў У. І. Леўін.

Асаблівае значэнне ў выкрывальнай літаратуры маюць факты, умелая афармленне якіх адбываецца на стылявых асаблівасцях, мэтанакіраванасці, дасейнасці памфлета.

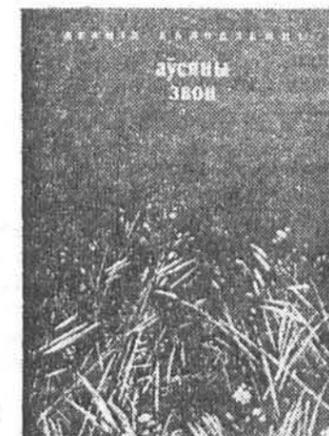
Памфлетыст, пішучы твор, абавіраецца на дакладна правяраныя факты. Інакш яго напаткае няўдача. Аб гэтым У. І. Леўін неаднаразова папярэджаў рэдакцыйных, партыйных і савецкіх работнікаў.

У артыкуле «Статыстыка і сацыялогія» У. І. Леўін указваў: «дакладныя факты, бласпярэчныя факты» неабходны ў першую чаргу для таго, каб «разабрацца ў складаным і цяжкім артыкуле». Пры гэтым аўтар прыткнуўся «Статыстыка і сацыялогія» падкрэсліваў: неабходна факты браць «у цэлым, у іх сувязі».

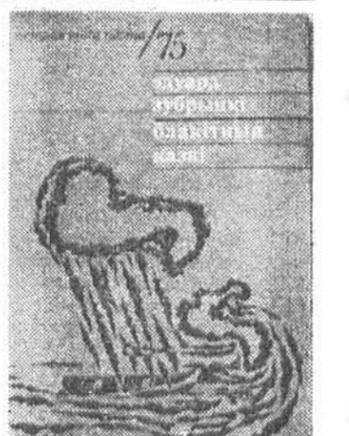
Факты, сабраныя разам ды яшчэ «апрацаваныя», «асветленыя» талентам памфлетыста, маюць зарад вялікай сілы, яны не даюць праціўніку магчымасці вывернуцца, застацца беспанараным.

Значнасць фактаў у памфлете заключаецца і ў іншым. У адным з пісьмаў А. Луначарскаму У. І. Леўін, вяртаючыся да размовы аб папулярнасці скажанняў меншавікоў, раіць яму выкарыстоўваць іх пісаніну для стварэння тыпа «па цытатах з іх жа».

Значыць, факты, акрамя таго, што яны «насычаюць» змест, робяць стыль «густым», большай забойчай сілы. Факты складаюць аснову памфлета—яны даюць аўтару магчымасць дастаткова рэльефна паказаць вобраз праціўніка, стварыць яго тып...

Вокладкі кніг, што выйшлі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура»: «Аўсны звон» Л. Калодзежніка (мастак Г. Малышаў), «У краі тым...» М. Рудноўскага (мастак Ул. Доўгань), «Блікітныя казіны» Э. Зубрыцкага (мастак Ул. Піменаў).

Брыгадзір цесляроў Алег Капранаў.

У чэрвені г. г. маладыя мастакі Леанід Марчанка, Мікалай Рыжыкаў, Гарык Мазураў і Анатоль Гаршкавоз па камандзіроўцы ЦК ЛКСМ Беларусі пабылі на БАМе ў камсамольска-маладзёжным атрадзе імя Героя Савецкага Саюза Мікалая Кедышкі.

Залацінка — так называецца таёжны пасёлак, дзе абсталяваўся атрад пасланцоў Беларусі.

— Нашым камсамольцам з Беларусі вельмі спадабаўся пасёлак, — расказвае Леанід Марчанка. — Хлопцы кажуць, што нават і іх гарадок, які ўзводзіцца побач з пасёлкам, будзе насіць такую ж назву. Сапраўды, мясціна вельмі прыгожая. Вялізная, адлогая сопка, зарослая піхтай і сасняком, а ўнізе хуткацечная рачулка Нярунга булькае сваёй срабрыстай вадой. А прыбярэжны пясок залацісты. Возьмеш яго ў рукі, патрэш і далоні пакрываюцца залатымі іскрынкамі. Здаўна

тут дабываюць гэты каштоўны метал — золата. Але нельга выказаць тая пачуцці, тая ўражанні, якія ахапілі нас, мастакоў, калі пазнаёміліся з калектывам атрада, нашымі землякамі. Мы перакананы, што яны яшчэ больш ўпрыгожваюць гую Залацінку. Глянеш паверх сопкі ў неба. Яно празрыстае, чыстае, блакітнае. І вочы нашых рабат вельмі падобны на неба радзімы. І думаш, вось дзе

на вяселле дзяўчыны з Гродна і хлопца з Азербайджана. Мы хуценька намалювалі ў падарунак маладым гербы дзвюх брацкіх рэспублік, зрабілі іншыя замалёўкі. Радуюць адносіны і дружба маладых людзей у Залацінцы. Песні, вясёлыя ўсмешкі, жарты — займаюць увесь вольны ад работы час.

Маладым мастакам давалася вельмі многа папрацаваць там. Яны зрабілі шчыты, на якіх ад-

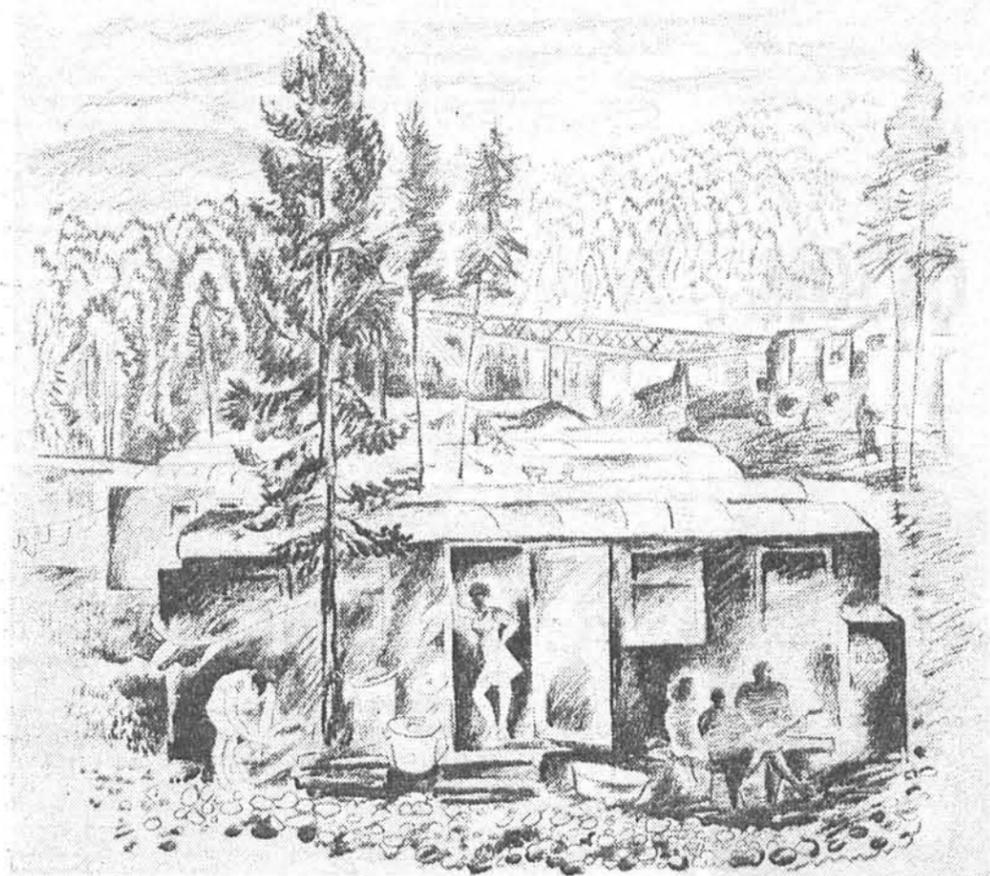
ЗАЛАЦІНКА НА БАМЕ

прастора нам, мастакам, для работы. Здавалася, што мы ў сябе дома ніколі не заўважалі тых жыццярэдасных, вясёлых, працавітых маладых людзей. Ці новыя абставіны так узнялі іх дух, ці гістарычная місія, якая выпала на іх лёс, ці таёжная шырыня расчыніла душы рабат. Нельга паверыць, што гэтыя хлопцы і дзяўчаты з тарфяністых балот і пяскоў Палесся ступілі на вечную мерзлату і яна паддаецца ім. Закладваюцца падмуркі новых будынкаў, прабіваецца скала для будучага тунеля... У новым гарадку ўжо ёсць свае вуліцы з назвамі «Мінская», «Пінская», «Брэсцкая»... Але нельга сказаць, што так ужо адасоблена жывуць нашы камсамольцы, на Мінскай вуліцы жывуць мінчане, а на Брэсцкай брастаўчане. Атрад імя Кедышкі адразу ж робіцца інтэрнацыянальным. У яго ўліваецца многа камсамольцаў з іншых рэспублік нашай неабсяжнай краіны. Так, мы, мастакі, былі запрошаны

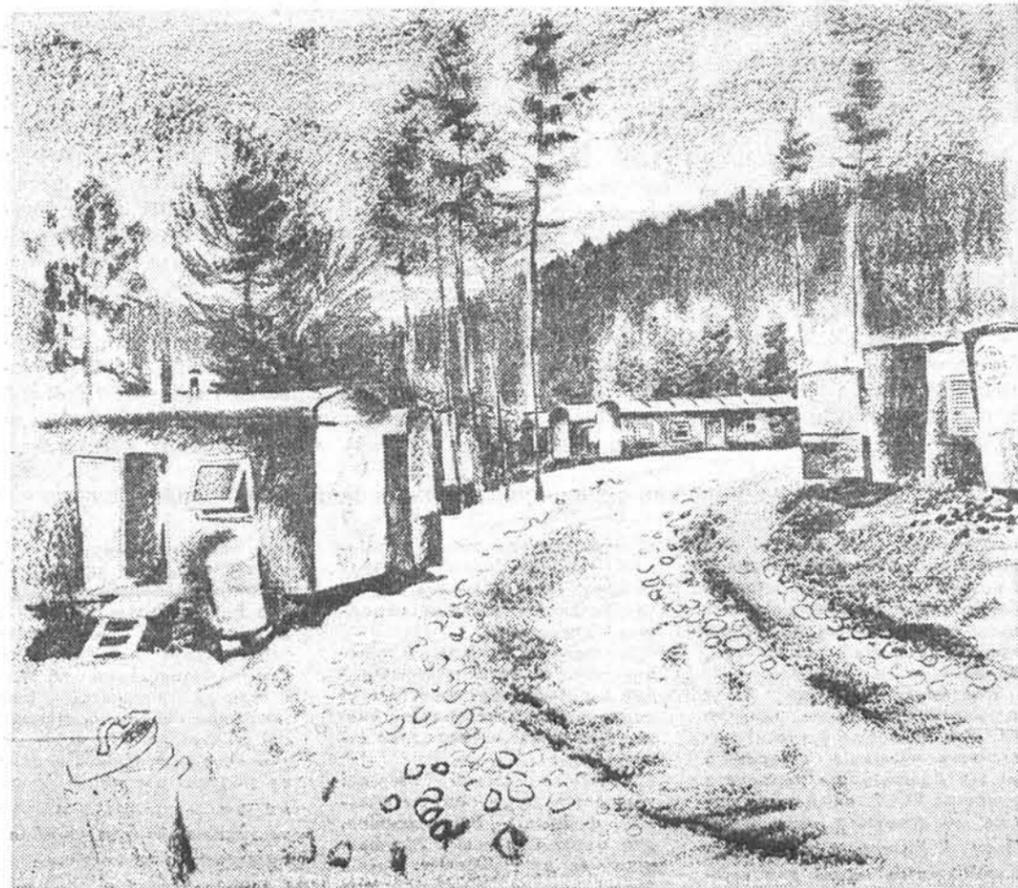
люстравалі баявы і працоўны шлях камсамола, аформілі агітпункт, намалювалі эмблемы атрада, народнай дружны, перадавікоў вытворчасці, напісалі шмат лозунгаў, плакатаў. Але, галоўнае, зрабілі шмат замалёвак з таго, што хвалявала, што ўразіла. Сапраўды, дзе можна ўбачыць такое: на ўзгорку сплююць ягады, а ў нізіне — снег; цвітуць кветкі, а ў трэшчыне пад імі — іскрыцца лёд.

— Мы прывезлі шмат замалёвак, — гаворыць Леанід Марчанка, — якія патрабуюць яшчэ творчай апрацоўкі. Але такая работа не толькі прыемная для нас. Мы думаем яшчэ раз з'ездзіць у Залацінку. Там заканчваецца будаўніцтва клуба, і хачэцца б аформіць яго прыгожа, ды і завезці твory, народжаныя там. І, спадзяёмся, што гэта будзе наш маленькі ўклад у тую вялікую справу, якую здзяйсняюць нашы ровеснікі на БАМе.

Ул. ФЕДАСЕЕНКА.

Пасля работы.

Тут размясціўся атрад.

Майстар праходні Таня.

Намеснік камандзіра добраахвотнай народнай дружны Саша.

Сялета ў Мінску, па вуліцы Савецкай, 15, адкрыўся Рэспубліканскі Дом кіно Саюза кінематаграфістаў БССР.

Карэспандэнт «ЛіМа» папрасіў першага санратара праўлення Саюза кінематаграфістаў БССР, заслужанага дзеяча мастацтваў рэспублікі Ігара Дабралюбава расказаць чытачам штотыднёвіна аб пачатку работы Дома беларускіх творчых работнікаў.

ВЯСНОЎ гэтага года пасля рэканструкцыі будынка пачалася планамерная работа Рэспубліканскага Дома кіно. На IV пленуме праўлення Саюза кінематаграфістаў БССР, які адбыўся ў сакавіку, навярэдзілі адкрыцця Дома кіно, была вызначана яго асноўная мэта — навішэнне ідэйна-тэарэтычнага ўзроўню і прафесіянальнага майстэрства беларускіх кінематаграфістаў, вынесена спецыяльнае рашэнне ператварыць яго ў сапраўдны творчы цэнтр, дзе б актывізавалася работа ўсіх звянаў Саюза кінематаграфістаў рэспублікі. Кіраўніцтва ўсёй творчай дзейнасцю Дома кіно ажыццяўляе яго савет, які ўзна-

матава, Масква). У рамках гэтага семінара былі таксама прачытаны лекцыі: «Мастацтва і ідэалогія» (прафесар МДУ імя М. В. Ламаносава, доктар філасофскіх навук Л. Вераб'ёў), «Праблемы традыцыі і наватарства ў мастацтве сацыялістычнага рэалізму» (кандыдат філасофскіх навук В. Салееў). Выршана праводзіць заняткі семінара і надалей штотыднёва.

Асаблівае месца занялі мерапрыемствы, звязаныя са святкаваннем 30-годдзя Вялікай Перамогі. Гэтай гістарычнай даце быў прысвечаны V пленум Саюза кінематаграфістаў БССР, які адбыўся 5 мая ў Доме кіно. Пленум падірэсліў вялікае значэнне гістарычнага дакумента — пастановы ЦК КПСС «Аб 30-годдзі Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 гг.». Свяшчэнны абавязак кінематаграфістаў рэспублікі — мастацкае адлюстраванне ўсенароднага подзвігу на фронце і ў тыле, беспрыйкладнай мужнасці і гераізму абаронцаў Радзімы, якія пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі здолелі разграміць фашызм — галоўную ўдарную сілу сусветнага імперыялізму. Пленум пастана-

ра Т. Эфцімоўскага, выкаваўцаў галоўных роляў С. Сухавей і Р. Сагулдаева.

Белсаўпроф, Саюз кінематаграфістаў, Міністэрства культуры БССР і Палітупраўленне Чырванасцяжнай Беларускай вайсвай акругі, правлілі ў Доме кіно рэспубліканскі агляд-конкурс аматарскіх фільмаў, прысвечаны перамозе савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 гг. Гэты конкурс прынес добры плён. З сямі лепшых фільмаў беларускіх кінааматараў на Усеаюзным фестывалі самадзейнага кінамастацтва пяць фільмаў былі адзначаны дыпламамі, прэміямі і прызамі. Дыпламы першай ступені атрымалі фільмы «Салют, Перамога!» (Гомельскі Палад пінераў), «Мінчанка» (Мінскі педінстытут), «Заўсёды ў пошуку» (гродзенскі кінааматар А. Ляховіч), «Аб пільнасці і кемлівасці» (Светлагорскі завод штучнага валакна).

З удзелам вядомых беларускіх паэтаў А. Вялюгіна і Р. Барадуліна ў Доме кіно праведзены «Вечар паэзіі», у праграме якога былі вершы аб Вялікай Айчыннай вайне. У заключэнне вечара была паказана рэспраспектыва кіначасонісаў «Савецкая Бела-

лімаў, пісьменнік У. Юрэвіч, кінарэжысёр Е. Бондарав.

У Доме кіно пад рубрыкай «Насустрэч XXV з'езду КПСС» мяркуецца арганізаваць выступленні кіраўнікоў міністэрстваў і ведамстваў рэспублікі, на якіх ляы будучы знаёміць кінематаграфістаў з асноўнымі сацыяльнымі і культурнымі праблемамі рэспублікі. Першая такая сустрэча была са старшынёй Дзяржкіно БССР У. В. Мацвеевым, які праінфармаваў аб перспектывах развіцця кінамастацтва рэспублікі ў свеце гістарычных рашэнняў XXIV з'езду КПСС і пастановы Пленума ЦК КПСС «Аб далейшым развіцці савецкай кінематаграфіі». Адбылася зацікаўленая размова аб рабоце кінастудыі «Беларусьфільм», аб неабходнасці паліпшэння вытворчага працэсу, навішэння якасці сцэнарыяў і ідэйна-мастацкага ўзроўню фільмаў беларускіх майстроў кіно.

На пачатку чэрвеня два тыдні ў Доме кіно праходзіў традыцыйны Трэці агляд-конкурс мастацкіх, тэлевізійных, дакументальных, навукова-папулярных фільмаў і кінаперыядыкі, створаных на кінастудыі «Беларусьфільм» у 1974 годзе. Вынікі яго падвяла творчая канферэнцыя, на якой былі заслуханы даклады Е. Бондаравой «Праблема характару ў мастацкіх фільмах», А. Красінскага «Праблематыка і вобразы дакументальнага фільма», Н. Фральцовай «Тэма і жанр ігравога тэлевізійнага фільма». У рабоце канферэнцыі прынялі ўдзел донтар мастацтвазнаўства, прафесар Р. Юрэў, заслужаны дзеят мастацтваў БССР, апэратар А. Забалоткі, член сцэнарна-рэдакцыйнай калегіі Дзяржкіно СССР Т. Юрэнева, член творчага аб'яднання «Экран» В. Сакалоў, кінарэжысёр Л. Данілаў.

У Доме кіно будучы рэгулярна праводзіцца справядзачы вытворчых аб'яднанняў кінастудыі «Беларусьфільм», творчыя вечары вядучых майстроў беларускага экрана (сцэнарыстаў, рэжысёраў, апэратараў, акцёраў), персанальныя выстаўкі мастакоў-настаноўшчыкаў. Для навішэння прафесіянальнага майстэрства беларускіх кінематаграфістаў пад рубрыкай «На кінастудыях брацкіх рэспублік» у Доме кіно будучы арганізоўвацца прагляды і абмеркаванні лепшых фільмаў

(мастацкіх і дакументальных, тэлевізійных і мультыплікацыйных), створаных на кінастудыях саюзных рэспублік, Масквы і Ленінграда, з запрашэннем вядучых майстроў і крытыкаў савецкага кінамастацтва.

Штотыднёва ў Доме кіно праводзіцца выпускі вуснага часоніса «Свет сёння», на якіх кваліфікаваныя лектары знаёмяць кінематаграфістаў з тым, як ажыццяўляюцца рашэнні XXIV з'езду КПСС, расказваюць пра асноўныя міжнародныя праблемы. Выпускі суправаджаюцца тэматычным паказам дакументальных і мастацкіх кінастужак. Пачаў работу таксама «Клуб кінападарожжаў». Першае пасаджэнне яго было прысвечана Злучаным Штатам Амерыкі. Доктар філасофскіх навук І. Антановіч знаёміў слухачоў з новымі бытацымі формамі капіталістычнай эксплуатацыі, духоўнага закабалення чалавечай асобы ў ЗША.

Дом кіно наладжвае кантакты з другімі творчымі саюзамі і арганізацыямі рэспублікі, арганізуе сустрэчы з дзеячамі культуры і навукі Гасціямі кінематаграфістаў ужо былі прадстаўнікі творчага калектыву Рускага тэатра БССР імя М. Горкага — галоўны рэжысёр В. Луцэнка, народная артыстка СССР А. Клімава, народны артыст БССР Р. Янкоўскі, заслужаны артыст БССР Ю. Ступакоў; ад філармоніі — заслужаныя артысты рэспублікі А. Рыжкова і М. Шышкін.

Мацнеюць і пашыраюцца інтэрнацыянальныя сувязі беларускіх кінематаграфістаў. У гэтым годзе гасціямі Дома кіно былі дзеячы кінематаграфіі з ГДР, Венгрыі, Балгарыі, Індыі, краін Афрыкі. Добрыя адносіны наладжаны ў Доме кіно з дапамогай генеральных консульстваў ПНР і ГДР у Мінску. Штотыднёва ў Доме кіно будучы праводзіцца Дні Польскага кіно і кінамастацтва ГДР. Першыя вечары гэтых цыклаў ужо адбыліся.

2 верасня пачынаецца новы сезон творчай работы Рэспубліканскага Дома кіно, які абяцае быць цікавым і напружаным. Асноўны змест гэтага сезона вызначаецца падрыхтоўкай да XXV з'езду КПСС і XXVIII з'езду Кампартыі Беларусі. Запланаваны творчыя сустрэчы з калектывамі заводаў і фабрык Мінска, з працаўнікамі сельскай гаспадаркі Мінскай вобласці, з воінамі Чырванасцяжнай Беларускай вайсвай акругі, з прадстаўнікамі творчай інтэлігенцыі рэспублікі.

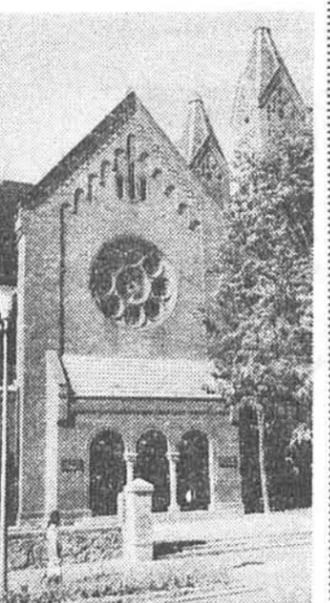
ДОМ КІНО ПАЧЫНАЕ СЕЗОН

чальвае адзін з ветэранаў беларускай кінематаграфіі, заслужаны дзеят мастацтваў БССР А. Булінскі. У склад савета ўваходзяць загадчык сектара тэатра і кіно АН БССР, кандыдат мастацтвазнаўства А. Красінскі, дацэнт БДУ імя У. І. Леніна, кандыдат філасофскіх навук, кінарэжысёр Е. Бондарав, народны артыст рэспублікі І. Вейняровіч, адзін са старэйшых апэратараў кінастудыі «Беларусьфільм» Г. Удавяжкоў, заслужаны дзеят мастацтваў БССР Я. Ігнацёў.

У сакавіку старшыня Дзяржкіно БССР У. В. Мацвееў адкрыў у Доме кіно тэарэтычны семінар «Актуальныя праблемы сучаснага кінамастацтва». Першыя заняткі, якія вёў санратар праўлення Саюза кінематаграфістаў СССР, старшыня Усеаюзнай камісіі кінадраматургіі А. Каплер, быў прысвечаны тэме «Праблемы сучаснай кінадраматургіі». Адбыліся чарговыя заняткі, на якіх разглядаліся тэмы: «Эстэтыка сучаснага экрана» (кінарэжысёр Е. Бондарав), «Сучасныя аспекты сацыялістычнага рэалізму і новыя пошукі кінематаграфістаў» (кандыдат мастацтвазнаўства Л. Ма-

віў аказваць усялякую падтрымку стварэнню фільмаў, якія спрыяюць наглыбленню і ўдасканаленню патрыятычнага і інтэрнацыянальнага выхавання працоўных, асабліва моладзі, на слаўных рэвалюцыйных, баявых і працоўных традыцыях нашай партыі і савецкага народа, засяродзіўшы ўвагу на выйленні вытокаў сусветна-гістарычнага значэння Вялікай Перамогі сродкамі кінамастацтва.

Слаўнаму юбілею была прысвечана прэм'ера мастацкага фільма «Воўчая зграя» паводле аднайменнай аповесці В. Быкава (рэжысёр-настаноўшчык Б. Сцяпанаў). Ва ўрачыстай абстаноўцы адбылася ў Доме кіно прэм'ера мастацкага фільма «Незабытая песня» («Узбекфільм»). Прататыпам галоўнага героя гэтай кінастужкі паслужыў Герой Савецкага Саюза, беларуені партызан Мамедалі Тавівалдыёў. Рэжысёр-настаноўшчык фільма Р. Батыраў выказаў шчырую ўдзячнасць беларускім кінематаграфістам за вялікую дапамогу ў стварэнні гэтай карціны, прадставіў удзельнікоў здымачнай групы — аўтара сцэнарыя Ф. Хаджаева, апэрата-

русць» ваенных гадоў. Вялікую цікавасць выклікала творчая сустрэча са стваральнікамі цыкла дакументальных фільмаў паводле кнігі «Я з вогненнай вёскі...» А. Адамовіча, Я. Брыля і У. Калесніка. На сустрэчы выступілі адзін з аўтараў сцэнарыя А. Адамовіч, рэжысёр В. Дашук, апэратар Ю. Ша-

ЗАЧАРАВАНЫ ЦЫМБАЛАМІ

Спеы цымбальнага ўваходзяць у духоўны свет не аднаго пакалення нашых людзей разам з імем таленавітага выканаўцы і ўдумлівага інтэрпрэтатара музыкі Іосіфа Жыновіча. Творчая дзейнасць яго пачалася ў 1922 годзе на сцэне БДТ-1 (цяпер Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы). Ён заваяваў прызнанне як саліст і чылы канцэртмайстар-акомпані-

атар (дуэт Л. Александровскай і І. Жыновіча ў свой час выклікаў захапленне і слухачоў, і знаўцаў выканаўчага мастацтва). Тонка адчуваючы характар і асаблівасці фальклорных твораў, аўтарскую задуму кампазітара, ён часта ставіў народны інструмент на ўзровень здатнага раскрываць багацце самых складаных і маляўнічых старонак нотнай літаратуры,

прызначаных для скрыпкі або віяланчэлі. Аб гэтым гаварылі і водгукі на канцэрты першага беларускага прафесіянальнага цымбаліста слухачоў нашай краіны, Германіі, Фінляндыі, Канады.

Надзвычай плённай была дзейнасць народнага артыста СССР І. Жыновіча ў якасці мастацкага кіраўніка створанага ім жа Дзяржаўнага народнага аркестра БССР, які цяпер носіць імя славуэтага музыканта. Пяру І. Жыновіча належыць арыгінальныя творы для гэтага калектыву і апрацоўкі народных мелодый. Ён з паспе-

хам рабіў пералажэнні класічнай і сучаснай музыкі вядомых аўтараў для выканання іх на цымбалах і аркестрам народных інструментаў.

Як педагог, І. Жыновіч выхавалі многіх артыстаў-выканаўцаў і распрацаваў змястоўныя падручнікі і метадычныя ўказанні для ігры на народных інструментах.

Архіўныя стужкі захавалі кадры з першых гукавых фільмаў фабрыкі Белдзяржкіно, дзе малады тады І. Жыновіч выступае як цымбаліст. З іх і пачаў творчыя шуканні для стварэння кінаартрэта выдатнага дзеяча беларускай савец-

кай культуры аўтар сцэнарыя дакументальнага нарыса «Зачараваны цымбаламі» Уладзімір Бойка. Фільм здымаў рэжысёр Эдуард Гайдук і апэратар Валерый Кавалёў. Цяпер з гэтым кінарасказам аб жыцці і творчай дзейнасці Іосіфа Іосіфавіча Жыновіча вытворчасці аб'яднання «Летапіс» студыі «Беларусьфільм» знаёмляць гледачы рэспублікі. У фільме гучыць прысвечаны музыканту Канцэрт для цымбал з аркестрам кампазітара Д. Смольскага.

Б. ГУК.

АГУЛЬНАВ Я ДОМА, што мастацтва драматычнага акцэра гэта, па сутнасці, мастацтва сцэнічнай інтэрпрэтацыі літаратуры. А літаратура раскрывае свет і паказвае чалавека праз слова.

Прызнаючы за драматургам К. Губарэвічам, які выступіў на старонках штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» 28 сакавіка г. г. з артыкулам «Не чую!», своечасовасць і слухнасць шмат якіх з яго прэтэнзій да сцэнічнай мовы ў тэатрах рэспублікі,

напаўнення. Дэманстратыўна кволя інтанацыі з'яўляюцца часцей за ўсё ў таго выканаўцы, які ішчэ не можа мысліць на сцэне сіхронна з аўтарскім персанажам. Каго ні ўспомніш з выдатных майстроў сцэны мінулага або сучаснасці, абавязкова прыгадаеш і тое, як ён гаварыў на падмостках, у ролях. Мікалай Хмялёў і Інакенцій Смактуноўскі, Мікалай Сіманаў і Уладзімір Крыловіч, Аляксандр Ільінін і Барыс Платонаў, Лідзія Ржэцкая і Юлія Барысава... Для такіх

словы, напісаныя «замест» яго аўтарам-драматургам, у інтанацыях, падказаных яму рэжысурай, тады ён набліжаецца да жаданай мэты. Паслухайце, напрыклад, як гаворыць на сцэне Леанід Рахленка, або Павел Кармуцін у купалаўцаў! Якое гэта багацце ў раскрыцці амаль вышюльных хадю неспакойнай (або, наадварот, запаволенай і цяжкай, як у Бубнава ў «На дне») думкі! Слушаеш іх і адчуваеш, што інакш гэты герой і не мог выказаць тое, чым жыве ён зараз, што адкрыта праграмуе ці спрабуе схаваць ад іншых. Думка дыктуе такім артыстам і падтэкставы інтанацыі. А вось артыст У. Куляшоў у нашым тэатры, маючы выразны ад прыроды голас, часам спынаецца прадэманстраваць яго гучанне, не паспеўшы яшчэ падумаць так, як думае паводле п'есы яго персанаж. Атрымліваецца гучна і нават маляўніча, а раскрыцця-трактоўкі пэўнага моманту ідэйна-мастацкай канцэпцыі вобраза і п'есы няма. На «тэхніку» сцэнічнай мовы нібы і няма чаго наракаць, а пэўнага задавальнення ад некаторых выступленняў У. Куляшова не застаецца.

Да нас на гастролі прыехаў папулярны ў Польшчы і за яе межамі ансамбль «Алі-бабі».

На здымку: удзельніцы ансамбля ў час выступлення ў Мінску

Фота І. ПАУЛАВА, І

ПРАЦЯГ РАЗМОВЫ

УВАГА—СЛОВА!

Я ўсё ж абміну праблему тэхнікі акцёрскай мовы. Мне здаецца, што гэта агульная ісціна — нельга ж іграць на скрытцы з парванымі струнамі! Нельга гаварыць сур'ёзна пра культуру артыстычнай дзейнасці, не маючы на ўвазе дыкцыю, пастаўленае дыханне, валоданне голасам. Без гэтага проста немагчыма на сцэне ажыццяўляць тыя задачы інтэрпрэтацыі літаратурнага тэксту, аб якіх мы казалі на пачатку нататак, немагчыма перадаць сваё адчуванне думкі, разуменне становішча героя, раскрыць усё тое, што ведае выканаўца ролі пра лёс і характар свайго персанажа.

артыстаў п'еса, якую яны іграюць, — гэта сістэма праз мову выяўленых мастацкіх вобразаў, іх узаемаадносін і канфліктаў. І дзейсная прырода сцэнічнага твора грунтуецца на слове. Спашлюся на Станіслаўскага, які падкрэсліваў: «Гаварыць — азначае дзейнічаць, упушчаць іншым свае погляды». Так трэба гаварыць у п'есах Шэкспіра і Чэхава, Гоголя і Горкага, Малера і Пашчына, Крапівы і Чорнага... Ва ўсіх п'есах!

Некаторыя крытыкі называюць уяўна сучасную манеру гаворкі на сцэне «барматальным рэалізмам». Гледачы, абураныя тым, што часта не ўсё чуюць у размовах паміж героямі спектакля, называюць акцёраў «шаптунамі». Адналь і вынікае патрабаванне: «Гучней! Не чую! Гаварыце больш выразна!» Як быццам толькі ад ступені гучнасці залежыць увасабленне аўтарска-рэжысёрскай канцэпцыі спектакля. На другі план адыходзіць тая ісціна, што акцёр — гэта самастойны мастак, здольны не толькі «фіксаваць» указанні і пажаданні п'есапісчыка, а і неслі адказнасць за кожнае вымаўленае слова, за кожную сваю інтанацыю. Тады яго вобраз будзе абавязкова адметны, арыгінальны, індывідуальны.

Дык што ж атрымліваецца: аўтар артыкула заклікае толькі распрацоўваць інтанацыйную палітру мовы ў адпаведнасці з асаблівасцямі прыродных дадзеных таго або іншага акцёра, а там «усё» будзе на належным узроўні? Не, санс майі гаворкі не такі прасталінейны. Ён добра перададзены радкамі Лермантава: «...на мыслі, дышаць сілай, как жемчуг, нжуктея слова». Калі выканаўца ролі не губляе думкі, не механічна паўтарае

з гісторыі тэатральнага мастацтва мы ведаем такія прыклады. Адночы пасля прэм'еры свайі п'есы І. Тургенеў, захоплены іграй вялікай М. Савінай, звярнуўся да яе з пытаннем: «Няўжо гэта я напісаў?!» Леў Талстой дзякаваў артыстам за тое, што яны яму «расдумалі» яго ж твор — «Ілён асветы». Вось што можа зрабіць па-артыстычнаму вымаўленае і асэнсаванае слова! Яно і абавязана паглыбляцца ў грамадскую сутнасць, у жыццёвую праўду, у мастацкае характэра напісанага драматургам, выкарыстоўваючы неасраднасць акцёрскага тэмпераменту і ў мове, і ў пластыцы, і ў паводзінах. У мове — раней за ўсё! Без яе, выразнай і яснай, пластыка будзе элементам пантэмімы; паводзіны — серыяй больш або менш жывапісных мізансцен. Паўнацэннага вобраза не будзе.

Мы ўсё перакананы, што мова з'яўляецца неасраднай «рэчаіснасцю думкі». Паміні аб гэтай залежнасці — абавязак прафесіянальнага артыста. Зразумела, і тых, хто выходзіць на сцэну артыста ў сценах інстытута або вучылішча.

С. КАЗІМІРЭВСКІ,

заслужаны дзеяч мастацтваў БССР. Віцебск.

СУСЕДЗІ—ЖАДАНЫЯ ГОСЦІ

Не ўпершыню сустракаюцца мінчане з калектывам Смаленскага дзяржаўнага драматычнага тэатра. Лепшымі спектаклямі свайго рэпертуару мінулых гадоў трупы заваявала рэпутацыю патрабавальнага ансамбля сучасных артыстаў, якія выступаюць удумлівымі і натхнёнымі выканаўцамі складаных драматургічных твораў з глыбокай ідэйна-філасофскай праблематыкай і ўмеюць захапіць гледачоў калейдаскопам камедыійных і нават вадзільных персанажаў. Як толькі авангардная брыгада тэатра змясціла на вуліцах і плошчах сталіцы Беларусі афішы і рэкламныя стэнды, сталыя наведвальнікі спектакляў пазрэлі знаёмыя абліччы такіх майстроў сцэны, як заслужаны артысты РСФСР Н. Шашанкова, М. Аляксандраў, В. Кабанов, С. Чарэднікаў, А. Юкляеўскі: іх работы ў п'есах класікаў і сучасных аўтараў заўсёды вылучаюцца жыццёвым праўда-

падабенствам, адчуваннем стылявых асаблівасцей драматургіі, разуменнем агульнага пафасу сцэнічнага відовішча.

Сёлета смаляне адкрываюць гастрольную афішу назвай драмы беларускага пісьменніка — «Трыбога» А. Петрашкевіча. Такім чынам, папярэднія сустрэчы тэатра з работнікамі сцэны Мінска далі адчувальны плён: рэпертуар узбагаціўся сучаснай п'есай мінчаніна.

І раней калектыву прывозіў да нас творы, прысвечаныя вялікаму подзвігу савецкага народа ў барацьбе супроць іншаземных захопнікаў. У год святкавання 30-годдзя Перамогі над гітлераўскай Германіяй смаленскія артысты паказваюць два патрыятычных спектаклі. «Рускія людзі» К. Сіманава зусім нядаўна эцэкавалі мінчан у оперным сцэнічным увасабленні тэатра з Узбекістана, цяпер гэты хваляючы драматычны твор, напісаны па гарачых слядах падзей у 1942 годзе, зноў прадстане перад гледача-

мі. Славу ты рускі ваенны дзеяч і паэт Дзяніс Давыдаў — герой рамантычнага спектакля, які ўпершыню ставіўся тэатрам у 1963 годзе. Наогул гістарычныя старонкі часта набываюць тут сцэнічнае ўвасабленне. «Палкаводзец Сувораў», «Даўным-даўно», «На Старой Смаленскай дарозе», «На парозе неўміручасці» (пра вялікага смаленіна кампазітара М. Глінку) і іншыя п'есы, прысвечаныя выдатным дзеячам мінулага, гады ўпрыгожваюць рэпертуар нашых гасцей.

У верасні яны прапануюць нам сустрэчы з персанажамі твораў А. Салынскага («Доўгачаканы») і В. Розава («Чатыры кроплі» і «Старонкі жыцця»). Пашырае жанравыя далегляды трупы музычны спектакль «Донна Люцыя»: гарзэлівыя сітуацыі, вяцельны тэкст і прывабныя мелодыі, аўтарамі якіх з'яўляюцца Р. Раждзественскі, А. Фельдман і Ю. Хмяльніцкі, прадывкавалі выканаўцам не зусім прывычныя прыёмы ігры

У ролі капітана Сафонава артыст В. Сярдзюк («Рускія людзі»).

Заслужаная артыстка РСФСР Н. Шашаннова ў ролі Сэвідзі («Даўнае місіс Сэвідж»).

на драматычнай сцэне. А лобач пазначаны маштабы «Цар Фёдар Іванавіч» А. Талстога, трагедыя, што мае вялікія традыцыі ў тэатральнай трактоўцы і заўсёды ставіць перад калектывам праблему сучаснага асэнсавання класікі, без штампай і дылетантызму.

Узначальвае творчае кіраўніцтва тэатра заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР Уладзімір Сакалоў.

Абмен гастролі паміж тэатрамі Беларусі і Смаленска — гэта ўжо сталая з'ява. Сёлета смаляне аплэдзіравалі гамяль-

чанам. А ў мінулыя гады да суседзяў ездзілі з лепшымі спектаклямі Акадэмічны тэатр оперы і балета БССР, Рускі тэатр БССР імя М. Горкага, Дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа. Садружнасць маюецца, творчыя сувязі прыносяць узаемна карысны плён. І хоць на гэты раз смаляне адкрываюць гастролі на пачатку восні, мастацкая грамадскасць сталіцы Савецкай Беларусі вітае іх сонейнай гасціннасцю і зычыць сапраўднага творчага поспеху.

Сярдэчна запрашаем!

ХВАЛЮЮЧЫЯ УРАЖАННІ

У рабочым Наваполацку паказаў свае лепшыя спектаклі Бранскі абласны драматычны тэатр.

Пачаліся гастрольныя выступленні гасцей творам пра подзвігі савецкіх людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны — «Рэха Бранскага лесу» драматурга С. Шарова ў п'есапісчыка М. Ляшэнка. Пра поспех гэтай работы бранскіх артыстаў сведчыць і той факт, што жыхары горада на Дзвіне

глядзелі 414 прадстаўлення п'есы. Гледачоў хвалюе праўдзівае раскрыццё гераічных характараў народных мсціўцаў, якія вышэй за ўсё ставяць сваю адданасць савецкай Радзіме.

З цікавасцю былі сустрэты і дзве класічныя п'есы ў выкананні гасцей — «Банкрут» А. Астроўскага і «Дама-невідзімка» П. Кальдэрона.

Ул. АРЛОУ.

Наваполацк.

НОВЫЯ НАРОДНЫЯ

За творчыя поспехі і актыўны ўдзел у мастацкім абслугоўванні насельніцтва самадзейнаму агітацыйна-хараграфічнаму ансамблю «Журавінка» Івянецкага гарпясляковага Дома культуры Валожынскага раёна п'янастэраў і школьнікаў.

Радасная навіна прыйшла ў самадзейны дзіцячы ансамбль танца «Лялькі» Баранавіцкага гарадскога Дома культуры. За выдатнае выкананне майстэрства яму таксама прысвоена высокае званне «Народны».

Гэтае ж званне прысвоена

ПАТРЭБНАЯ СПРАВА

З цікавасцю працягаю артыкул П. Дубовіка «На самым лепшым месцы» («ЛіМ», № 14 за 1975 г.). Праблема павышэння якасці нагляднай агітацыі ў сельскіх культасветустановах падмаецца вельмі своєчасова. Калісьці мы, вясковыя жыхары, былі рады любому клубу. Але ж час не стаіць на месцы, запатрабаванні нашы ўзраслі. Даўно пара, напрыклад, пабудаваць клуб у нашай вёсцы — Мядзведнае. Бо той, які мы наведваем, зусім старэнкі. Будавалі яго часова, а ён і па сённяшні дзень з'яўляецца асноўным месцам нашага адпачынку. Не вылучаецца знешнім

дзяцц, вядома, што са стварэннем такіх майстэрняў усе пытанні афарміцельскай работы ў клубах і дамах культуры вырашацца. Есць наглядная агітацыя, якая патрабуе аператыўнасці. Майстэрні павінны тут забяспечваць клубы і дамы культуры неабходнымі мастацкімі матэрыяламі.

Мне асабіста ўжо каторы год даводзіцца афармляць наглядную агітацыю ў Скарадзянскім сельскім Саветаце і саўгасе «Скарадзянскі». Вельмі люблю гэты занятак. Аднак, бывае, паглядзіш на вынікі сваёй працы і больш рабіць не хочацца. Адсутнічае прыгажосць. У чым тут справа? А ў тым, што няма адпаведнай паперы, патрэбных фарбаў, іншых афармленчых матэрыялаў. Год-назад з дапамогай сельсавета я набыў тра-

— Проста казка!

Як гарох, сыпалі яны кампліменты, калі самі ўбачылі царства кветак у фая. Дырэктару Дома культуры Віктару Іосіфавічу Мазалеўскаму прыемна было чуць пахвалу менавіта ад жанчын, якія разумеюць прыгожасць. Дадам, што і канцэрт мастацкай самадзейнасці, які адбыўся ў Доме культуры ў той жа вечар, таксама меў выключны поспех. Было відаць, што форма адпавядае зместу.

Пытанне аб тым, трэба ці не трэба мець мастацка-афарміцельскія майстэрні ў раёне, для мяне асабіста не існуе. Жыццё даўно падказала, што без іх не абыйсціся. Бо вытокі эстэтыкі пачынаюцца са школы, Дома культуры, бібліятэкі.

Вось аб афармленні бібліятэкі мне і хочацца крыху да-

бібліятэкараў. Ці не таму безгустоўнасць, як былі, пралезла ў многія сельскія бібліятэкі. Наспеў час мастакам-прафесіяналам прыйсці на дапамогу бібліятэкарам.

В. АРЦЕМ'ЕУ,
выкладчык Магілёўскага
бібліятэчнага тэхнікума
імя А. С. Пушкіна.

БІБЛІЯТЭКАР НА ЗЕРНЯТОКУ

Зерняток. Залатыя горы збожжа. Гледзячы на іх, хваляецца кожны, хто ведае кошт хлеба.

Тут, на зернятоку, калгаса «Любішчыцы» Івацэвіцкага раёна, праца арганізавана ў дзве змены, выконваюцца ўсе работы — і ачыстка, і сушка, і пагрузка зерня. Кожную другую змену разам з іншымі хлеббаробамі выходзіць на працу загадчыца мясцовай сельскай бібліятэкі Лідзія Васільеўна Агейчык.

Жніво дыктуе хлеббаробам напружаны расклад дня. Кожная пара рабочых рук патрэбна. Як тут не дапамагчы, — кажа Лідзія Васільеўна. — А справу гэту я ведаю. Восьмы сезон працую на зернятоку.

Яе ўдзел ва ўборцы ўраджкоў завяршальнага года дзевятай пяцігодкі не шкодзіць асноўнай рабоце. Бібліятэка працуе строга па раскладу. Днём Лідзія Васільеўна сама гаспадарыць у культасветустанове, а вечарам, калі знаходзіцца на зернятоку, яе месца займае дачка Галіна — студэнтка Брэсцкага педінстытута.

Хвіліны адпачынку кароткія, але іх хапае для Лідзіі Васільеўны, каб зрабіць агляды новых кніг, каб расказаць рабочым пра апошнія падзеі ў краіне і за мяжой. Ажыўленай, напрыклад, атрымалася гутарка пра нараду па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе, выступленне на ёй Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварышэ Л. І. Брэжнева.

На зернятоку шмат нагляднай агітацыі. Праз кожныя тры дні з'яўляецца свежы нумар «бязвога лістка», штодзённая выпускаецца «маланка», лозунгі. Да ўсяго гэтага «прыкляла» рукі Л. В. Агейчык.

А. ЛАУРАНЮК,
адказны сакратар
Івацэвіцкай раённай
газеты «Кастрычнік».

СПАТКАННЕ С А ЗНАЁМЫМІ ГЕРАІНЯМІ

Тыдзень фільмаў, прысвечаны Міжнароднаму году жанчын праходзіць у гарадах і вёсках рэспублікі. Гледачы зноў сустраляся з любімымі героямі вядомых кінастужак «Вярнасьць маці», «Надзея», «Першая дзяўчына», «Рускае поле», «А досвітка тут ціхія...», «Бабскае царства», «Яна абараняе Радзіму», «Пасол Саветаў Саюза», «Гадзіннік спыніўся апоўначы», «Вайна пад страхамі» і многіх іншых.

Геалагу Веры Флеравай, якая адкрыла ў гарах Прыэльбрусы буйное месцанароджэнне вольфраму і малібдэну і дала гэтым адкрыццём жыццё новаму гораду — Тырнаўзу, прысвечана мастацкая кіна-аповесць «Коннік з маланкай ў руцэ», створаная на кінастудыі імя М. Горькага.

Жывая ў народзе памяць аб доблесных воінах — вызваліцелях, аб падзвігах партызан і падпольшчыкаў у барацьбе з фашызмам. Жывая памяць аб зверствах гітлераўскіх карнікаў, якія ўчынялі расправы над мірным насельніцтвам.

У новай беларускай дакументальнай карціне «Жанчына з забітай вёскі» жыхарка сяла Хвойня, што на Гомельшчыне, Вольга Андрэеўна Мініч расказвае аб сваім лёсе, аб трагічным лёсе соцень сваіх аднавяскоўцаў у гэты гітлераўскага нашэсця. Кінастужка «Жменя пшасу» расказвае аб зверствах фашыстаў на Віцебскай зямлі.

У праграме тыдня — новыя хранікальныя — дакументальныя і навуковыя — папулярныя кінафільмы.

БЕЛТА.

НАШ АГУЛЬНЫ КЛОПАТ

выглядам, як гэта належыць культурнай установе, і Дом культуры, што знаходзіцца ў вёсцы Скарадне — цэнтры саўгаса «Скарадзянскі».

Не прыцягваюць наведвальніка гэтыя ўстановы і сваім унутраным выглядам. Есць на сценах плакаты, лозунгі, стэнды. Выходзіць, нагляднай агітацыі тут багата. Але якая яна? Заклікі напісаны абывацкай паперы і безгустоўна. Загадчык клуба мо і хацеў бы зрабіць што-небудзь лепшае, ды не мае да гэтага здольнасцей.

Другая прычына ў тым, што ў мясцовых магазінах няма спецыяльных мастацкіх матэрыялаў. Не знойдзеш іх і ў райцэнтры.

Яшчэ горш з фанерай, прасаванай пліткай, наборамі фарбаў. Словам, адным клубным работнікам з гэтай праблемай не справіцца. Правільна зазначае П. Дубовік, што вялікую дапамогу ім маглі б аказаць мастацкія майстэрні пры раённых аддзелах культуры.

Было б памылкова сцвяр-

фарэты шрыфту, але і дагтулі не карыстаюся імі, бо ў мяне пад рукамі адна фарба — туш...

Будзем спадзявацца, што адпаведныя органы ўлічаць нашы пажаданні і ў далейшым пастараюцца задавальняць патрэбы сельскіх афарміцеляў.

Міхаіл ЗАСІНЕЦ.

Вёска Мядзведнае.
Ельня раён.

НАДЗЁННАЕ ПЫТАННЕ

Мне пашанцавала літаральна праз некалькі дзён наведаць асобныя дамы культуры Карэліцкага раёна, пра якія аўтар артыкула вядзе гаворку. Спраўды, у іх стаіць знешні выгляд з унутранай планіроўкай. Утульнае фая рэдуе вока не толькі мазаікай, пано. Густ ва ўсім. Да прыкладу, жанчын-мінчанак мала чым здзівіш. А вось як яны ўспрынялі прыгажосць Малюшацкага Дома культуры: — Цудоўна!

поўніць. Нагадаем недалёкае мінулае. І інтэр'ер, і сродкі нагляднасці абласных бібліятэк мала чым адрозніваліся ад гарадскіх, раённых і нават сельскіх! З увядзеннем у штат абласных бібліятэк пасады мастака-афарміцеля, становішча хутка змянілася да лепшага. У асноўным абласныя бібліятэкі сёння з'яўляюцца эталонам для правяркі мастацкага густу сваіх малодшых «сябровак». Нездарма на рэспубліканскім семінары па цэнтралізацыі масавых бібліятэк, які адбыўся ў Карэлічах, настойліва прагучала просьба бібліятэкараў: дайце цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэме мастака-афарміцеля, аднаго на ўвесь раён і нават без дадатковых штатных адзінак.

І яшчэ. Чамусьці ў апошнія гады ўсё радзей і радзей сустракаеш бібліятэчныя плакаты, якія выпускаюцца выдавецтвам. А шкада! Не сакрэт, што з мастакамі-прафесіяналамі можа спрацаваць па якасці афармлення плаката, магчыма, адзін з сотні, ці нават толькі з тысячы

ДЭВІЗ: «ВОГНЕННЫЯ ГАДЫ»

Бібліятэкі Мінскай вобласці дзіўна ўдзельнічаюць ва Усеагульнай канферэнцыі чытачоў пад дэвізам «Вогненныя гады». Шырока выкарыстоўваюцца метадычныя брашурны, падрыхтаваныя Дзяржаўнай бібліятэкай БССР імя У. І. Леніна «Подзвіг народа — бессмяротны», «Подзвіг — 30 гадоў» і іншыя. Праводзіцца канферэнцыя. Напрыклад, у Крупках адбылася канферэнцыя чытачоў па кнізе С. Жуціна «Ад Дняпра да Буга», у якой расказваецца пра партызанскі рух у Крупскім раёне. З чытачамі сустрэліся двамаццаць герояў кнігі. У бібліятэках Маладзечанскага раёна

адбыліся тэматычныя вечары, прысвечаныя подзвігу Героя Саветскага Саюза лётчыка Мікалая Гастэлы. У сувязі з адкрыццём у Радзешкавічах помніка героя і членам яго зніпама мясцовай бібліятэка і школьны музей правялі вечар на тэму «Імя Гастэлы ў нашых сэрцах». Па творчых лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР Васіля Быкава канферэнцыя праходзіць у бібліятэках Нясвіжскага, Чэрвеньскага і Салігорскага раёнаў.

Л. САНДЛЕР,
старшы бібліятэкар Мінскай
абласной бібліятэкі
імя А. С. Пушкіна.

ПА АБАВЯЗКУ І ПА ПРЫЗВАННЮ

Культурнае аблічча вёскі складаецца не толькі з сучасных дамоў-катэджаў, штучных вадаёмаў і мемарыяльных садоў паркаў. Яно вызначаецца і новымі маральнымі якасцямі вяскоўцаў, у фарміраванні якіх немалая роля належыць культурна-асветным установам.

Возьмем, напрыклад, Ганцавіцкі раён. У ім — каля 50 клубаў. Большасць з іх — далёка ад праездных дарог, таму не заўсёды туды можна дабрацца. А вось вёска Агаровічы знаходзіцца на бальшаку. Клуб тут звычайны, драўляны, пафарбаваны — на 300 месц. Загадвае ім Леакадзія Фёдаруіна Мелехавец. Цікава і змястоўна будзе яна сваю работу. Таму і вынікі прыемныя. Агітбрыгада на абласным аглядзе-конкурсе прызнана адной з лепшых. Палюбіліся жыхарам і клубныя вачоркі ў настаноўцы калгаснага этнаграфічнага калектыву. Да кожнага такога вечара клуб упрыгожваецца саматканымі ручнікам, восцілкамі. Мужчыны і жанчыны апранаюць вышытыя кашулі. Прыносяць з сабой прылады, прысроды. Да позняй ночы не змаўкаюць

даўнія песні, валадзіваюцца карагоды і гульні.

Для пажылых людзей клубныя вачоркі — гэта ўспамін аб малодсці, для моладзі — знаёмства з непаўторным светам народнай творчасці. Загадчыца клуба дасканала вывучае фальклор, запісвае песні, частушкі.

Мерапрыемствы, што праводзіцца ва ўстанове культуры, розныя па форме і зместу. Найбольш папулярныя з іх — светы палескага караваа, кунальныя гульні, вечары працоўнай славы, навагоднія вечары сюрпрызаў. Аб справах клубных добра ведаюць у парткоме, і ў праўленні калгаса імя Кірава. Яго старшыня — Міхаіл Міхайлавіч Кундзіч — сам актыўны ўдзельнік мастацкай самадзейнасці.

Бібліятэкар Ганна Адамаўна Коўш імкнецца, каб кожная кніга знаходзіла свайго чытача. Вядзецца вывучэнне чытацкіх запатрабаванняў, з гэтай прапаганды галіновай літаратуры сістэматычна распрацоўваецца анкета «Ваш чытацкі інтарэс», складаюцца індывідуальныя і групавыя планы чытання: «Што чытаць механізатару, даярца,

валыводу». «Вас цікавяць праблемы камуністычнай маралі».

«Кніга дапамагла ў рабоце» — так называецца часопіс, у якім чытачы дзеляцца сваімі ўражаннямі. Галоўны публіцыст калгаса М. Мехалік, напрыклад, піша: «Брашура «Эканоміка выкарыстання машынаў - трактарнага парка ў калгасах і саўгасах» М. Сімокова дапамагла мне ў планаванні і эксплуатацыі МТП, а таксама ў арганізацыі звенняў канчатковай прадукцыі».

— Зварот Цэнтральнага Камітэта КПСС да партый, да саветаў народа, а таксама пастанова ЦК КПСС «Аб сацыялістычным спароніцтве за дастойную сустрэчу XXV з'езда КПСС» абавязвае нас весці культурна-асветную работу менавіта ў гэтым плане, — гаворыць загадчыца бібліятэкі Г. Коўш.

У раённым Доме культуры і райбібліятэцы, якія ажыццяўляюць метадычнае кіраўніцтва сельскімі культурна-асветнымі ўстановамі, добра характарызуюць работу Начскага і Кунаўскага СДК, Кругавіцкай і Шашкевіцкай бібліятэк. Тут працуюць сапраўдныя энтузіясты культуры.

А. СУРЬНОВІЧ,
дырэктар Рэспубліканскага
метадычнага кабінета
культасветработы
Міністэрства культуры БССР.

Добра працуе калектыў кнігарні «Мастацтва» ў Брэсце. Для папулярнай тут створаны неабходныя зручнасці, адкрыты вольны доступ да літаратуры.

На здымку: праіграванне нот на фартэпіяна. Фота В. ОЗЕРАВА.

Міхась ДАНИЛЕНКА

ВЕЧАРАМ

Неба зацігнула густымі хмарами, і нідзе не блішчала ніводнай зоркі. Зронты, гэтакім дзіўна не трэба было: дні пад восень хлінца... Вецер глуха шумеў у верхавінах парку, зрываў лісты і ўсцялаў дол.

Гэта быў старажытны парк. У многіх дрэвах у ствалах выгнуў стрыжань, і работнікі парку абмазвалі тым місцы цэментам. А кожную вясну і восень пададзвалі рабіны, ліны, брукмель. Вясной тут у шатрастых кронах спявала птаства. А цяпер было паныла і глуха. Усе лаўкі звалі ў закутак, дзе ў будынку старога сабора размяшчаліся планетарый. Іх прысыпала вацмандай іржавай лістовай. Фарба на іх аблупілася.

Несцярчук глыбей насунуў шапку, падняў каўнер плашча. Ён ішоў па самай далняй ускраіне вузкай сцежкі, што вільсала паўз дрэвы. Думкі пераскоквалі са службы ў міліцыю на клопаты сямейныя. Уявіў, як прыйдзе з дыжурства, пахіліцца над маленькім лозкам дачкі, дакранецца да яе тугіх шчок. Эх, Марышка, Марышка! Усё няма часу гуляць з табой днём на гэтых вольных прысадах, паглядзець, як спрытна ты топаеш ножкамі і збіраеш вялікі букет з авалых лістоў клёна...

На службе Несцярчук накуль шчып не вызначыўся. Не любіў высоўвацца наперад. Магчыма, начальства яго і наважала імяна за гэтую вольную сціпласць, за тое, што ніколі не хваліўся ён без лішняй на тое патрэбы.

У апошні год у міліцыю прыйшло нямала маладых хлопцаў з заводаў. Да гэтага і Несцярчук працаваў шафёрам у адной аўтагаспадарцы. Часціком даводзілася выбірацца ў дальнія райсы. Сядзіш сабе за рулём, над колы ляціць, сцеліцца шапа, а ваабпал дарогі мільганюць матчы высакавольных ліній, што, нібы волаты, трымаюць на плячах срабрыстыя правы, азярцы чыстай вады, незнаёмыя гарады. Несцярчук марыў, як падрасце Марышка, узяць дзяўчынку з сабою ў адну з такіх паездкаў.

— Пасаджу з сабою ў кабінэ. Хай свет убачыць, — гаварыў ён жонцы. — Чуў я, што палета ў Адэсу буду рабіць райсы.

— Не выдумляй, — астуджвала Несцярчука жонка. — Накуль Марышка падрасце, каб можна было з табой ў дарогу выпраўляць, ты і работу зменіш.

Як усё роўна прыгаварыла Святлана. Пасля адной доўгай размовы з пачэсным капітанам міліцыі Несцярчук рашыў пайсці ў міліцыю.

— Нам вельмі патрэбны людзі, якія жыццё ведаюць, — гаварыў на-

вітан. — Думаю, што работа вам прыйдзецца па душы.

Аднойчы Несцярчук паехаў з дачкой да бацькі. Той жыў у вялікай вёсцы над Дняпром. З іхняй сядзібы сцяжынка вяла над гару да самай ракі. На выгане хадзілі гусі. Яны хадзілі тут аж да першых замаразкаў, калі крохкі людок накрываў лужыны.

Марышка з сяброўкай гуляла каля кустоў лавіныка з каменчыкамі, якія роўна адліфавала рака. Часам сюды, дзе наблізу была старыца, заліталі азёрныя чайкі і бестаякова мітусіліся над вадою, прычалі.

— Скірлы! Скірлы!

Несцярчук з вудкамі стаў на двірочскім беразе. На самай кручцы. Лі карча-вываратны рака злосна віравала, закручваючы воракай ваду. Па ўсім відаць, паўрад ці злавіў бы ён тут за жабры сваё рыбацкае ішчэсцё. Але Несцярчук міжволі затрымаўся: пачуў размову Марышкі з маладой бацькавай суседкай.

Дзеці гулялі ў краініцу. Марышка набірала цэлы прыпол «грошай» — адліфаваных хваліць каменчыкаў і ракушак. За насыпаным з мокара ішчу «прылаўкам» стаяла Аленка. «Прадаўшчыца» пачынала па грудзі «фартух» — вялікі ліст лопуха.

— Дык што ж ты, ге, галубка, будзеш купляць? — ветліва пыталася Аленка ў Марышкі. Яна расставіла «тавар» — вольную соль. Вольную запалі. А тут цукар, мука.

Марышка доўга пераборава корпалася ў ішчу. Відаць, яна хацела купіць кілаграм цукру. «Прадаўшчыца» доўга аднакваляла ёй той «цукар» — і ўсё старалася насыпаць памешні.

Несцярчук міжволі здзіўўся дзіўнай назірлівасці. Перад ім была маленькая копія вясковай прадаўшчыцы, якую ўсё ў вёсцы чамусьці клікалі Атосіхай.

— Ты няправільна мне вазьмі, — заўважыла Марышка.

— Ге, галубка мая, — круцілася перад ёю Аленка. — Правільна. Правільна. Усё — як у цюцельку, галубка.

Несцярчук сам сабе ўсміхнуўся: ну, усё роўна, як тая Атосіха, у якой ён падаўна купляў бохан хлеба. Яна так старалася перад ім, прыезджым — усё нахвальвала хлеб.

— Вачыце, ге, які свежаны, — гаварыла яна Несцярчуку. — Не горны, чым у нашым горадзе, галубок. Яшчэ цёпленькі... Гэта нам з рэчыцкай пакарні прывозіць!

Потым дзеці аб нечым заспрачаліся, блыкалася разбурылі сваю «крану» і ўжо навіперадні гоісалі па выгану за матылём. А Несцярчук ду-

Аднойчы ў шчырай гутарцы са мною адна настаўніца — чалавек, які тонка ведае літаратуру, мае добры густ, сказала: «Лепш пачытаць добрае апавяданне, чым слабы раман ці аповесць...»
І яна, вядома, мела рацыю. Калі адзін аўтар пры падрыхтоўцы да асобнага выдання сваёй аповесці «дапісваў» шматлікія яе старонкі — «дацягваў» па памеру да рамана (яназ там, дзе гэтага рабіць не трэба было), рэцэнзент кніжкі справядліва назваў «Раман... па аднайменнай аповесці».
Апавяданне — жанр не з лёгкіх, як між іншым, і ўсе літаратурныя жанры. Развіццё мастацкіх вобразаў, падача характараў героюў, сюжэт твора павінны ўмясціцца на лічаных машынапісных старонках. Пры гэтым ідэя твора, як правіла, выцякае са сказанага, яе не варта сілком навязваць чытачу. У гэтым сэнсе, на маю думку, выдатным узорам для нас слугаюць апавяданні Юрыя Нагібіна «Зімовы дуб», «Камароў», «Рэха». Многа добрых апавяданняў напісаў выдатны саветнік навіст Сяргей Антонаў.
Праўда, апошнія гады ў нейкай меры можна заўважыць, як у некаторых пісьменнікаў змяніўся прывычны для нас прынцып пабудовы апавяданняў. Скажам, па-свойму адметныя яны ў Васіля Шукшына. Можа, ад таго, што асобных героюў ён надаваў рысамі, якіх не прывыклі мы бачыць у творах знаёмых нам апавядальнікаў.
У беларускіх пісьменнікаў тансама нямаюць цікавых апавяданняў. У лепшых з іх ёсць сваё дынаміка дзеліня, непрыкметная на першы погляд «падоўжная плынь», якая дапамагае раскрыць герою ў «іншых вымярэннях». Можа, варта лепшых апавяданняў года, па прыкладу «Дня паззіі», выдаваць асобнай кніжкай?
Міхась ДАНИЛЕНКА.

маў, што трэба б часцей прывозіць у вёску Марышкі. Ці ж убачыла б яна ў горадзе гэтых чак, гусей, што скубуць траўку? Праўда, зрэдку выхавальнік вадзіў дзіцей з марышкавага сада ў гэты вольны парк. Але Несцярчук чамусьці было цікавата глядзець, як дзеці ў курчачках з нашошчыкамі, бы маленькія лялькі гномікі, уздушылі за рукі, старанна тупалі следам за выхавальнікам. Не, тут, дзе на вуліцах адна за адной прапосцілі машыны, не вельмі паскачаш у ахвоту нават са скакалкай!

...Пад ботамі шоргаў гравій, якім была ўсыпана сцяжынка. Несцярчук на хвіліну прыніўся, прыслушаўся. Здалося, у тым канцы парку, куды пайшлі дружынікі з яго ўчастка, пачуліся трывожныя крыкі. У кронах ліпаў шумеў вецер, паскрыпвала сухая галіна. Некалькі дзён назад у міліцыю папярэдзілі: абег з месцаў зняволення небяспечны злачынца. Не выключана мажлівасць, што ён паспрабуе напасці на ўзброенага чалавека, каб забалодаць зброю. Такі на ўсё пойдзе. Пасля таго наведання цэлы тыдзень патруліравалі па дватры чалавекі. Але накуль усё было спакойна. Магчыма, злачынца абмінуў іх горад, хоць ліха яго ведае, куды навідзе яго цёмная сцежка, што ўзбрыдзе ў галаву.

З цемры, куды пайшлі дружынікі, рантам дзіцейу крык:
— Таварыш старшы-ны-на-а!

Крычаў, відаць, самы малады з групы — Толя Казімерцаў, які вучыўся на апошнім курсе політэхнічнага тэхнікума. Моцны парыв ветру загнуўшы крык хлопца, але Несцярчук пачуў у ім трывогу. Старшыня падбраўся, пстрыкнуў электрычным ліхтарыкам і кінуўся паўз калочны кусты напарстка. Яны састанак, якіх пасадзілі тут падаўна, балочка калолі ў твар, сідбалі па руках. Несцярчук бег лёгкім рытмічным бегам. Так ён прывык бегаць яшчэ на транспроўках у армейскім аўтабаче. Кружой святла ад ручнога ліхтарыка выхадзіў з цемры то куст-ядлоўцу, то беля ствалы бяроз.

— Сюды, — прахрыпеў голас наперадзе.

Святло ліхтарыка выхадзіла з цемры распасцёртае ля адной з бяроз цела юнака. Ён прыціснуў руку да грудзей і шырока раскрытымі, воў-

ным жаху, вачамі глядзеў на Несцярчука. Другой рукой Казімерцаў паказваў у бок ракі:

— Туды... Пабег... Хутчэй, таварыш старшыня...

Несцярчук крутнуўся і кінуўся напарлом паўз дашчаты павільёнчык да ракі. Тут на слупе парываў ад ветру, хістаўся ліхтар. Наперадзе затрашчалі кусты; той, што ўцякаў, мусіць, спынаўся выбрацца да ракі. Круты, абрышветы яе бераг густа парос дзікай шышывай. «Прытоўца, трасцы тады знойдзеш без сабай», — пранеслася думка.

У святле ліхтарыка мільганула постаць чалавека ў кароткай скуранцы. Ён сігаў, пераскокваючы цераз канаўкі, якія тут накіпалі электрыкі: ідэць, рашылі пракаваць надземны электракабель.

— Стой! — закрываў Несцярчук. — Страляць буду!

Яшчэ некаторы час чулася хрыпае дыханне таго, што ўцякаў. Як лось, ён умарта ламаў кусты і стараўся адарвацца ад старшыні.

— Стой! — паўтарыў старшыня.

Уцякач рантам спыніўся, нібы ўкопаны. На Несцярчука з-пад ілба глянулі злосныя вочы. У святле ліхтарыка быў відаць круты лоб, упарты падбародак, сціснутыя сківіцы. Гэты чалавек павольна пачаў набліжацца да старшыні. Ён цяжкі, са светлам выдыхаў наветра з шырокіх — аж не сыходзілася скураная куртка — грудзей.

— Чаго вы? — паспрабаваў ён брыва ўсміхнуцца. — Напалохалі... Ох, напалохалі...

Чалавек прыклаў шырокую далонь да сэрца і рантам, у нейкі няўлоўны міг, зрабіў выпад — кінуўся на Несцярчука, намагаючыся збіць яго з ног.

— Ах ты, нягоднік!

Яны сачыліся і накіліся ў пракапаную канаўку. Несцярчук адчуваў, як рука незнаёмца жалезнай хваткай ашчаперыла тую яго руку, у якой быў пісталет. Перад ім быў звер, з якім не так лёгка было справіцца. Калі Несцярчук падаў, дык моцна выцяўся аб нешта жалезнае — відаць, аб металічны канат, што ляжаў ля канаўкі. У баку тупа зшыла. Яны стараліся падмаць адзін другога — хрыпа, з росветам дыхалі, упераліся ў зямлю нагамі. Не, усё ж не дарма старшыня Несцярчук не прапуская ніводнага занятку на карата. Ён стараўся злючыцца, каб рубануць рабром далонь дужага, як дзікі вярчук, праціўніка.

У руцэ незнаёмага рантам бліснуў нож. Са званіком шчоўканем вузкім лязо выскачыла з рукаўці. Несцярчук з усёй сілы ўдарыў пісталетам бандыта па галаве. І адчуў, як нешта балочае, як агонь, анікну боі. У вачах, як пісяг бліскавіцы, разанула святло...

Калі дружынікі з лейтэнантам міліцыі прыбеглі ад Толя Казімерцава сюды, ліхтар усё гэтак жа пагойдваўся на слупе. У жоўтым яго святле яны убачылі на зямлі дваіх — старшыню Несцярчука і таго, з аскаленымі зубамі, што ляжаў аглушаны ўдарам. Роўна шумеў вецер у верхавінах старых дубоў. Лейтэнант ніяк не мог расчытаць пальцаў Несцярчука — тыя нібыта прыкіпелі да сталі пісталета.

— Ах, Несцярчук, Несцярчук... Як жа гэта ты так? Упалаваў звер, а сам...

З шалёнай хуткасцю мітусілася перад паглядом старшыні вогненныя кругі. Яны ўсё раслі і вялілі бясконда ад таго ліхтара на слупе, што разгойдваў вецер. Старшыня заскрыпеў зубамі: каб жа хоць не страціць прытомнасць. У вушах тоненька звінела на адной ноце. І ўсё круцілася — аж разала вочы — чырвоныя кругі... І чамусьці бачылася Марышка на лузе... Любае, мілае дзіўчо...

А маленькай Марышцы якраз у гэты момант сінуў першы сон. Бяцкам бегла яна па квітнеючым лузе, які ўвесь заліты сонцам, і ўсё знік не магла злавіць матыля з прыгожымі разводамі на крыльях. Але ёй было ўсяроўна весела, і на яе соўным тварыку блукала пачаслівая бескланотная ўсмішка.

«ПАЭЗІЯ — ГЭТА ЖЫЦЦЁ...»

Мінаюць дзесяцігоддзі, але жывуць таленавітыя творы вядомага іспанскага паэта Федэрыка Гарсія Лоркі. Дайні сябар Лоркі, чылійскі паэт Пабла Нэруда пісаў некалі: «Намеціўшы Федэрыка сваёй ахвярай, ворагі злілі ў самае сэрца краіны. Яны хацелі пазбавіць Іспанію яе найтанчэйшага водару, перапыніць яе страўнае дыханне, сесці пад карань квітнеючае дрэва не смеху. Ворагі памыліся. Бо можна забіць чалавека, можна забіць дзесяць, сто чалавек, але нельга забіць народ, нельга забіць памяць народную».

Калісьці фашысты ў дзень расстрэлу паэта спалілі ўсе яго кнігі. Але голас Лоркі не загінупі. Паэзія прыйшла да народа, вершы перанісваліся, перадаваліся вусна. Цяпер творы таленавітага сына Іспаніі перакладзены на многія мовы народаў свету. Нейзабаве з імі пазнаёміцца і беларускі чытач. У серыі «Паэзія народаў свету» сёлета выходзіць кніга Лоркі «Блакітны зван Грэнады». Выбраную лірыку яго пераклаў Рыгор Барыдулін.

«Шлях бласконцы» — так называў прадмову пра жыццёвы і творчы шлях паэта Карлас Шэрман. Прапануем увазе чытачоў некалькі твораў з новай кнігі.

УСТУП

З даверам час,
да яе даткіся,
душу ўсю хацеў я
аддаць гэтай кнізе.
Са мной яна родныя далі
бачыла
і слёзы шчасця піла,
гарачыя.
Як балюча за кнігі!
Яны нам на рукі страваюць
ружы і зоры
і няёмольна знікаюць самі.
Немагчыма глядзець
на алтары адчаю і бою,
з сэрца твайго
узнесеная табою.
Бачыць прывіды жыццяў,
што растуць па часе,
аголенага чалавека
на бяскрылым Пегасе,
бачыць сінтэз Сусвету, —
ісціну простую:
жыцці і смерці зліваюцца,
ў неабдымнай сустрэўшыся прастрані.
Кніга вершаў —
гэта мёртвая восень:
чорнае лісце радкоў
тлен на белай зямлі разносіць,
а голас, які чытае, —
подых ветру забеглага:
працінае вершамі грудзі
людзей, сцірае адлегласці.
Паэт — гэта дрэва
з пладамі суму,
ад слёз па ўсім, што ён любіць,
лісце вяне без шуму.
Паэт ёсць медыум
самога прыроды:
раскрывае словамі
веліч яе, з яе ж згоды.
Паэт недасяжнае разумее,
зрок інтуіцыі нашай даў ён,
і нянавісць уяўную
назвае дружбаю яўна.

Ён знае, што сэнсу не мае
дарога любая,
і таму спакойна ў цемначы
па любой ступае.
Па кнігах вершаў
сярод руж крываваых
з туюю праходзяць
спрадвечныя караваны.
Яны спарадзілі паэта,
і ён рыдае вечарамі глухімі,
без выйсця акружаны
вобразамі сваімі.
Паэзія — гэта гаркота,
мёд нябесны, які спрадвечна
капае з нябачных сотаў
душы чалавечай.
Яна — немагчымаць
магчымасці поўная.
Арфа, ды замест струн —
сэрца і пошмы.
Паэзія — гэта жыццё,
дзе напята сцяжынкі струна,
па якой ідзём, правадніка чакаючы
нашай ладдзі без стырна.
Кнігі тонкіх вершаў —
гэта зоры,
якія плывуць
у знямелай прасторы
да краіны знябытнай далечы,
на небе радкі
срабрыстыя пакідаючы.
О, прадоннае гора,
умясціць яго — мала Сусветаў!
О, голас пакуты
звонкагалосых паэтаў!
Душу ўсю хацеў я
пакінуць у кнізе гэтай...

ЛЯМАНТ

На вежы
жоўтай
канале зван.
На ветры
жоўтым

водзван чуцен.
У вянку
звялі краскі,
сцэжкай чорнай
ступае
смерць,
на ласкі
скупая.
Песню
пяе і пяе
гітара беларэбра
у яе,
пяе, і пяе, і пяе.
Вецер страсае срэбра
з кожнай пылінкі тае.

ТАНЕЦ

Гэта ў танец Кармэн выйшла —
ньюнцэ вулчкі Сівеллі.
Косы, як у цвечце вішні,
зрэнкі прагаю завывлі.

Дзяўчаты,
ці вокны запяты!

Вывіваецца змяя ў ёй,
жоўтая змяюка танца, —
як змірыць ёй памяць з явай,
як з каханнем развітацца!!

Дзяўчаты,
ці вокны запяты!

Цені скачуць на падворках,
гукі ў вулках аддаюцца,
і былых шыпоў гуркіх
прагне сэрца андалуца.

Дзяўчаты,
ці вокны запяты!!

ПЕСНЯ ХОЧА СТАЦЬ СВЯТЛОМ

Песня святлом стаць хоча.
Песня мігціць у змроку
ніткамі фосфару й поўні.
Жаданне святла без кліку.
У арбіце сваёй апалавай
сустрэкае сябе
і вяртаецца зноў у журбе.

ЖНІВЕНЬ

Жнівень
паспытвае,
каму перавагу аддаць,
цукру ці персіку сакавітаму!

А сонейка ў надвечорку песціцца,
як костачка ў сэрцы персіка.

І кіякі — ўсім на забаву —
смяюцца жоўтымі ўсімі зубамі.

Жнівень
пра восень напамніў, —
дзеці смакуюць напоўніцу
хлеб і поўню.

КАСЫДА ПРА ЗАЛАТУЮ ДЗЯУЧЫНУ

Дзяўчына ў хвалі ляцела,
ад залатога цела
вада залацела.

Водцені цыны й галіны
над ёю імглу хілілі,
і захапляўся салоўка
дзяўчынай русавагаловай.

Ноч светлая выйшла ў дарогу
ва ўборах са срэбра старога,
буры, з-за цымяных адрогаў
прагнаў яе вецер з парога.

Дзявочае мокрае цела
світаць у вадзе захацела, —
вада палыхала злюцела.

Світанне прыйшло з зарою
тысячапысай каровай,
заледзянела таксама,
як з мёрзлых гірляндаў саван.

Дзяўчына ад слёз нямела,
нырала ў пошмыя смяла
салавей разлягаўся ад жалю —
крылы апаленыя дрыжалі.

Залатая дзяўчына растала —
белай чапляю стала,
рэчка хвалі каціла —
яе залаціла.

ВЕКАПОМНАЕ

БАЕЦ ПАРТЫЗАНСКАГА ШПІТАЛЯ

...Тут, у самай глыбіні Бярэзінскага запаведніка, цягнуцца да святла сосны — магнавыя, карабельныя. Надзейна трымаюць яны на сваіх высокае неба. Магутнай сілай напоена ўся запаведная зямля. Прыгожы, неабдымны, загадкавы беларускі лес...

А для лесніка Івана Адамавіча Аўтушкі магутны бор — адкрытая кніга. Вось ідзе ён па ледзь прыкметнай сцяжынкы халоднай чалавеча, звыклага да вялікіх пераходаў на лесе.

— Хутка і шпіталь, нямога засталася, — заўважае леснік.

Дзіўным здалося б недасведчанаму, чаму шукаем мы шпіталь водаль ад вялікіх шляхоў, у самым гушчары запаведнага бору. Не блізка ад нашы Мінск — Лепель да Крайшчы — адміністрацыйнага цэнтры Бярэзінскага запаведніка. А да маленькай, у трынаццаці кіламетраў, вёскай Саўскі Бор ад Крайшчы яшчэ дзевяць кіламетраў. Вёсачку не адразу і заўважыш — схавала яе сцяна лесу. А да шпіталю ад Саўскага Бору яшчэ амаль тры кіламетры па густым лесе. Дарога туды пралегла, відань, параўнаўча нядаўна і ездзяць па ёй мала. Інакш на зялёны лірван дарогі гэтак бясстрашна не выбеглі б грыбы. Цэлыя сем'і.

— Дарогі туды не магло быць, — гдумачыць Іван Адамавіч. — Ніхто з чужых не павінен быў педаль, як лабіраціна да шпіталю.

Вось, парэшце, і месца, дзе быў партызанскі шпіталь. Адноўлена некалькі зямлянак, у

тым ліку «хірургічная», «амбулаторыя», «лазія». Мемарыяльная дошка ў гонар леснога шпіталю, аб якім былы партызаны бярэзінскіх бароў дагэтуль успамінаюць з удзячнасцю і любоўю.

— Восенню 1941 года, — расказвае Іван Адамавіч, — тут рыканалі зямлянікі нашы байцы — акружэнцы, якія не здаліся ворагу, працягвалі барацьбу. А ў пачатку 42-га года тут размясціўся партызанскі шпіталь...

Шумяць над зямлячкамі волаты-сосны. Калі б маглі яны гаварыць, расказалі б пра мужнасць партызанскіх медыкаў. Колькі лясных салдат выратавалі яны, колькі вярнулі ў строй!

— Ці памятаю я тых, хто працаваў у шпіталі? — перанітвае Іван Адамавіч і ўсміхаецца.

Такое не забудзеш. Нашым партызанскім хірургам быў Рыгор Аляксеевіч Сырыкаў, да вайны ён жыў і працаваў у Мінску. Яму дапамагала жонка Яніна Пятроўна, таксама ўрач, тэрапеўт. Думаю, што ўсе, каго выратаваў партызанскі шпіталь, не забылі і ўрача Васіля Іванавіча Ляшчынскага, фельчара Грыбаславу, медсясёр Надзю Церах і Кацю Аўтушка. Ці не смяячка, пытаецца? Сястра...

Кацярына Адамаўна Аўтушка (Янкоўская) цяпер жыве ў Краінах, працуе ў запаведніку. Гэткія, як і ў брата, блакітныя вочы. Тая ж натуральнасць і шчырасць. Няёмольны час адбіўся на абліччы жанчыны, паняжэлі рукі, што некалі моцна трымалі аўтамат.

— Кім была, медсясстрой ці санітаркай? — у спакойных і глыбокіх вачах гэтай ужо немаладой жанчыны адбіваецца святло ўспамінаў. Кім даводзілася. Многія аперацыі напачатку праводзіліся ў нашай вёсцы, у хаце брата Васіля. Не раз пры аперацыях памагала хірургу. Пасля аперацыі наваненага адвозілі ў шпіталь. Так і вылучылася з санітаркі на медыцынскую сястроу. А калі трэба было дык і ў разведку хадзіла.

Цішыня ў запаведным лесе, над настаментам з мармуровай плітой, на якой гарань словы: «Тут у гады Вялікай Айчыннай вайны з лютага 1942 па чэрвень 1944 года базіраваўся партызанскі шпіталь».

Гітлеаўцы так і не раскрылі яго тайны. Толькі ў канцы чэрвеня 1944 года, калі магутны

шквал наступлення Чырвонай Арміі змёў вярхоўныя пазіцыі на Бяроза-рацэ, рэшткі разбітых фашысцкіх палкоў, туляючыся па лясках, выпадкова набрылі на шпіталь, дзе ўжо нікога з партызан не было. У злосці гітлеаўцы разбурылі пустыя зямлянікі...

Але ўсё гэта адбылося многа пазней. Тады ж, на нялёгкім другім годзе вайны, нямала выпрабаваній выніла на долю першых медыкаў і пацентаў леснога шпіталю, на долю жыхароў маленькай вёскі Саўскі Бор — баявога партызанскага фарпоста. У першы раз акупанты спалілі вёску 9 ліпеня 1942 года.

— Ніколі не забуду той дзень, — спыхнулася былая партызанская санітарка і медсястра. — У той дзень фашысты забілі майго брата Кузьму...

Саўскі Бор, ціхая лесная вёска. Смех і гаман дзятвы — гэта дзень тых хланчukoў, якія ў гады вайны адвозілі ў партызанскі шпіталь прывезеных у вёску параненых і хворых.

А на могілках, дзе скульптурная фігура Маці ў журбе нахілілася над апошнім прытулкам герояў, трапяткая цішыня. На адной з магіл надпіс: «Аўтушка Кузьма Адамавіч. Камандзір атрада партызанскай брыгады «Жалызняк». 1918 — 1942 гад».

Аўтушкі... Гэта толькі адна з сем'яў у тым краі, дзе ў часіну суровых выпрабаваній за аброю браліся ўсе, хто толькі мог яе трымаць. Камандзірам атрада быў Кузьма, камандзірам партызанскага ўзвода — Іван, — партызанам стаў Васіль, санітаркай, медсясстрой і салдатам Каця, у партызанах была Ганна і муж сястры Ганна — таксама паяваў. Ніхто не прымунаў іх кілаць на седжанне гваздо і існі ў лесе. І паміраць у дваніцца чатыры га-

ды... Зямля запаведных лясцоў, ты нараджаш не толькі магутныя сосны! Гордых і свабодалюбных людзей нараджае запаведны край. Па загаду сэрца ішлі ў лес Аўтушкі і тысячы іх землякоў. Жылі яны і загінулі ўсе разам яны перамаглі. І выратаваўна жыццё ў запаведным краі, і звонкія галасы дзятвы гучаць над Саўскім Борам...

— Сын? Вялікі ўжо, трыццаць трыці ідзе, — твар былой партызанкі асвятляе ціхая ўсмішка. — На шафёра вывучыўся. Так, вялікі. А, здасіца, толькі ўчора гэтак па партызанску асіярожна пераходзіў, маленькі, з купіны на купіну. Адзі, здаралеся, хадзіў па лесе! І то — трыццаць год на вайне ўжо...

У Кацярыны Адамаўны некалькі баявых узнагарод. Сярод іх — медаль на стужачцы колдору роднага лесу: «Партызану Айчынай вайны». Многа баявых узнагарод і ў Івана Адамавіча Аўтушкі. Як і ўсе з іх партызанскія самі, яны засталіся ў родным запаведным краі, за свабоду якога біліся насмерць у навалынішчых гады вайны. Былы партызан, леснік Іван Адамавіч Аўтушка беражэ запаведны лес. Былая партызанка Кацярына Адамаўна Аўтушка таксама не развітваецца з родным краем. Запаведны край — зямля бязмежнай любові і сям'ёўскай вернасці...

Б. РАМАНАУ.

Лепельскі раён.
На здымку — былая партызанка К. А. АУТУШКА (Янкоўская).

Калектыў рэдакцыі што-тыднёвіка «Літаратура і мастацтва» выказвае глыбокае спачуванне карэктару Лук'янец Я. І. з прычыны «напаткаўшага» яе вялікага гора — смерці маці.

У СВЯТЛЕ РАМПЫ

У драматычным мастацтве ГДР значнае месца займаюць жаночыя вобразы. Пачаўся гэта з «Бургамістра Ганны». Фрыдрых Вольф, заснавальнік сацыялістычнай нямецкай драматургіі, зрабіў яе ў 1950 годзе гераній сцэнічнай камедыі, стварыўшы такім чынам жывы помнік мужным, актыўным жанчынам, якія памагалі ўсталяваць у Германіі новы дэмакратычны лад. І спіс вядомых імён заканчваецца пакуль «Несвятой Соф'іі». Па раману Эберхарда Паніца Маіфрэд Векверт «ажывіў» яе ў двухсерыйным тэлевізійным фільме (1975 г.).

Цікавае драматычнае мастацтва ГДР да жаночых вобразаў невыпадкова. Сацыяльныя змены, што адбыліся пасля вызвалення ад фашызму на сённяшняй зямлі ГДР, асабліва глыбока закруцілі жыццё жанчын, якія на працягу стагоддзяў былі пазбаўлены ўсялякіх правоў. У іх спецыфічным лёсе закладзены вількія чалавечыя магчымасці і задачы вызваленнага ад імперыялізму і эксплуатацыі народа.

Перад такім развіццём стаялі дробныя і сярэдняга маштабу канфлікты і задачы, багатыя канфліктамі і неабходнасцю для жанчын і сялян пры-

маць рашэнні падавычай трына падышлі для адлюстравання іх у драматургіі.

У п'есах паказаны гераній жанчын у складаных гістарычных сітуацыях. У бургамістра Ганны, напрыклад, якая змагаецца супроць кулакоў, за будаўніцтва школы для вясковых дзяцей і адна-

часова за сваё каханне. Або ў Соф'і Паніца і Векверта, якая энергічна пераўтварае лёс сваёй вёскі.

Побач з тэатральнымі спектаклямі і тэлевізійнымі пастаноўкамі стаяць творы, дзе паказаны не менш тыповыя жаночыя лёсы: вызваленне ад летаргіі і эгацэнтрычнага ўяўлення аб шчасці. Ленэ Матэ Закоўскага, напрыклад, — сялянка. Абапіраючыся на новую матэрыяльную і чалавечую сілу сельскагаспадарчага вытворчага кааператыву, яна вызваляецца ад цяжкай пакорлівасці мужу-п'яніцы, у адказнай працы як бы навава нараджаецца. Фраў Фліц Хэльмута Байерла, своеасабліва матушкі Кураж Брэхта, у новых гістарычных умовах робіць усё, каб абараніць сваіх чатырох сыноў. Новы сацыялістычны лад адкрыў вількія магчымасці для росквіту асобы.

Драматургія ГДР шырока паказвае дасягненні жанчын, іх ролю ў грамадскім прагрэсе, асвятляе ўсе зрухі ў жыцці Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі — дзяржавы, якая заўсёды клапаціцца аб жанчынах, з'яўляецца крыніцай шчасця, радасці, росквіту.

(Панарама ГДР).

АКАДЭМІЯ ТАНЦАЎ

Дзяўчаты ў яркіх маляўнічых кімано і беласнежных, шытых з тоўстай тканіны шкарэтках з весрамі ў правай руцэ, быццам пльвучы па наліраванай падлозе пад гукі «Сямісэна» — трохструннага японскага музычнага інструмента і невялікага барабана «Нудзумі».

Іх плаўныя, грацыёзныя і разам з тым лаканічныя рухі зачароўваюць глядачоў.

Нацыянальнае мастацтва танца перадаецца ў Японіі з накалення ў накаленне. Цяпер у краіне існуе каля 150 школ японскіх танцаў, тысячы настаўнікаў даюць урокі на даму.

Сярод усіх гэтых танцавальных навучальных устаноў асаблівае месца належыць школе Такубэ Ханаягі, якую часцей называюць Японскай акадэміяй танцаў Такубэ. Тут не толькі навучаюць складанаму малюнку і рухам японскага традыцыйнага танца, але і на працягу трох гадоў чытаюць лекцыі па афіцыйнаму і замежнаму мастацтву. У акадэміі вывучаюць гісторыю японскага танца, тэатра і фальклору, літаратуру, музыку і выяўленчае мастацтва. Вялікай ўвага ўдзяляецца мастацтву пантанамы.

Заснавальнік акадэміі Такубэ Ханаягі, які памёр сем гадоў назад, быў агульнапрызнаным у Японіі знаўцам традыцыйнага танца. У акадэміі прымяняецца распрацаваная ім метадыка навучання 30 тыповым класічным японскім танцам.

Кожны год у акадэмію прымаюць 60 чалавек. Ады наступваюць сюды пасля заканчэння сярэдняй школы без усякай спецыяльнай падрыхтоўкі, іншыя, прайшоўшы курс навучання ў прыватнага педагога.

Мэта наступлення ў акадэмію ў кожнага свая. Некаторыя вучацца ў ёй, каб потым пайсці на сцэну, іншыя — для набыцця прафесіі настаўніка танцаў.

Калі глядзіш японскія нацыянальныя танцы, не перастаеш здзіўляцца жывучасці народных традыцый. Іх не змагі захаванні хвалі заакеанскай «цывілізацыі», яны ўжо даўно захлістаюць Японію: нізкапробныя кіналеты, бульварная літаратура, лёгкаважны шоу. Японскі народ беражліва захоўвае гэтыя традыцыі для будучых накаленняў.

М. ДЗЕМЧАНКА,
кар. ТАСС.

Тоніо.

Агнешка Дучмал дырыжыруе намерным аркестрам, які яна сама арганізавала ў 1968 годзе са студэнтаў. Выступленні гэтага налічыву карыстаюцца папулярнасцю не толькі ў Польшчы, але і за яе межамі.

Часопіс «Польское обозрение».

Янка ВІДУК

ВЫБОРЫ

— Хочаш, я раскажу табе казачку? — паняталася адна жанчына, мая даўняя добрая знаёмая з прыгожым імем Карына, мабыць, хочучы надбіць маю непаваротліваю фантазію на больш дасціпныя творчыя парыванні.

— Калі ласка, — сказаў я. — Толькі яна павінна быць кароткая, як усе казкі, і павучальная, як усякі досціп.

— Якраз я і маю на ўвазе павучальнасць, ведаючы тваю схільнасць да маралізавання, — надкалола яна мяне, намякаючы на апошнія мае навілістычныя практыкаванні, у якіх найбольш трактаваліся ўрокі жыцця.

— Калі ласка, — зноў сказаў я, трохі пабойваючыся яе калюча-незалежнага характару, бо ведаў, што яна да страхаты любіць літаратуру і можа або сама нешта тонка-арыгінальнае выдумаць, або зрабіць, як кажуць, літаратурную містыфікацыю: выдаць чужое за сваё ці, наадварот, злавіўшы цябе на недасведчанасці.

— Ну дык вось, жылі-былі на свеце дзве сяброў-

кі: сіньярына Фантазія і сіньярына Логіка. І захацелася сіньярыне Фантазіі выдаць замуж сваю сяброўку. Нядоўга думваючы, пазнаёміла яна сіньярыну Логіку з сіньярам Талентам. Сіньёр гэты быў разумны, раскаваў сіньярыне Логіцы дасціпныя і павучальныя гісторыі і... вельмі хутка надакучыў ёй. Тады сіньярына Фантазія пазнаёміла сіньярыну Логіку з сіньярам Гумарам. З ім было весела і проста, і марчыма, выйшла б за яго замуж сіньярына Логіка, ды вельмі ж яна не любіла яго дзеда — сіньёра Смеха і яго бабку — сіньёру Гіронію.

Задумалася сіньярына Фантазія, з кім бы ёй яшчэ пазнаёміць сяброўку, і спынілася: парэкамендала ёй аднаго разу сіньёра Тэмперамента.

Першы ж дзень сіньёр Тэмперамент прызнаўся ў каханні да сіньярыны Логікі, на другі дзень пачаў вымагаць інтымнай сустрэчы; патрабаваў сустрэчы і на трэці дзень, але, не дамогшыся згоды, на чацвёрты дзень не

прышоў. Зластывы лзыні чаўлілі, што гэтага дня бачылі, як ён на Пляцы абдымаўся з сіньёрай Чуліваасцю.

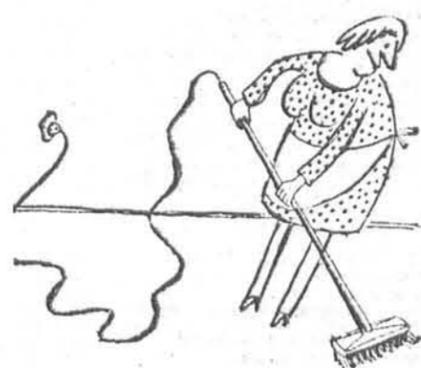
Зусім апала духам сіньярына Фантазія, бадай што страціўшы надзею, што можна выдаць замуж сіньярыну Логіку. Але ўсё-такі пазнаёміла з апошнім, хто астаўся нежанатым сярод сваіх сяброў, з сіньярам Здаровым Сэнсам. Ён быў памяркова разумны, памяркова вясёлы і, мабыць, меў памярковы тэмперамент.

Неўзабаве згулялі вяселле. Сябры навіншавалі маладых, зычылі ім шчасця.

А праз год, кажуць, нарадзіўся ў іх сын Недарэка і дачка Дурнічка.

Без слоў.

Малюнкi З. ЭЙКІ.
(Часопіс «Польское обозрение»).

А. ПЯТРОВІЧ

ХАЎРУС

БЫЎ СІНІ лагодны над-аячорак. На танцавальнай пляцоўцы спяваў, скуголю і галасіў электраджаз, а ў далёкім прырэчным кутку парку разамлела драмала цішыня. Камарык борзда тулаў кароценькімі нагамі па асфальтавай дарожцы. Цыбаты Дрэмач сігаў побач з ім павольна. Плечы ссутулена горбіліся, доўгія рукі стомлена апусціліся — нібы яго з воза выпраглі.

— І чым, ты думаеш, тыран гэты, душа з яго вон, мяне ўсякі раз таўчэ? — апасліва азірнуўшыся, сказаў Камарык з прыдыхам. — Вакансіі, кажа, няма для твайго павышэння. Сам жа прымушаў: «Вучыся, таварыш Камарык, завочна». А што з таго? Як быў я ўчотчыкам універсальнай базы, так і застаўся. Вось даў бог дырэктар!

Дрэмач думаў сваё. — Ты кажаш — учотчык... А што з таго, што я эканаміст? — адгукваецца ён прыгнечанай развагай. — Як той пад'ярэмны вол... Упяўся, цягну, а ён, любячы дырэктар наш, тым часам на воз мякі падкідавае. Вязу ж, не спыняюся... Дакладную запіску да справаздачы за паўгоддзе — Дрэмач пішы, на-сценгазету кожны квартал — таксама ты выпускай... І яшчэ хоча, каб у дружныніках дзяжурыў... — Марудныя словы яго не дымліліся, як тыя, што сказаў дружба, ад гневу, але ясна было: на зямлі пануе яшчэ адна злыбеда.

— Слухай, давай адпомсцім яму! — неспадзявана прапанаваў Камарык.

Дрэмач павярнуў галаву, паглядзеў на яго застылымі, нерухомымі вачамі.

— Адпомсцім... А як? Камарыкавы думкі закруціліся, быццам нажы ў электрабрытве. Яму аж горача стала.

— Эх, Піліп, залатая ў цябе галава, а на прыдумкі, бач, спускае, — распачна сказаў ён. — Як ёсць — ад ператому. От давай, ліхадзей!.. — На яго пералісты галыштук капнула скупая мужчынская сляза.

— Пачакай, Грышачка, пачакай, здаецца, бачу прасветліну, — натужліва сказаў Дрэмач і змоўк. Рукі яго сціснуліся ў пудовыя кулакі.

— Ну-ну, гавары, браце, гавары. Заўважаю, нешта дужа разумнае прыйшло да цябе, — нецярпліва падахвочваў яго Камарык. — Я так думаю, каб з твайго галавой ды не знайсці сабе...

Усцешаны такім катэгарычным водгукам аб яго высокай дзелавітасці, Дрэмач спачатку мыкнуў нешта незразумелае і горда засведчыў:

— З маёй галавой мне, канечне, заўсёды праца знойдзеца. — Потым дадаў як праклён: — А яму каб такі выпадзець папаўся, такі лайдак несусветны, што языком горы варочае, а на рабоце храпака задае.

На танцавальнай пляцоўцы пасля кароткага перапынку зноў зайшоўся джаз. У парку

дружна запалілі літары. «А ў гэтым Камарыку ёсць штосьці такое...» — падумаў Дрэмач. От лайдак!»

— О! — раптам усклікнуў ён. — Адпомсцім страшнаю помстаю!.. От тады ён не скажа табе, што няма вакансіі, тады папакруціцца — як той вужака, зашчэплены ў распірцы. Дык слухай. Я заўтра звальнюся, а ты — напрамом на маё месца. Маеш права, ты ўжо дыпламаваны. Але не думай, не за так гэта, літра адступнога з цябе.

Камарык выпнуў грудзі, грукнуў у іх кулаком, аж лісце заварушылася на дрэвах.

— І запомні, — працягваў Дрэмач, — як змаладушнічеш, адступішыся — да скону не дарую.

Камарык лічыў сябе чалавек інтэлігентным, таму не мог дапусціць, каб пра яго дрэнна думалі. Задыхаў цяжка, як пасля гону.

— За каго, Піліп, ты прымаеш мяне? — Ён схпіў агромністую руку Дрэмача. — Слоўна вецер не кідаю, ні ў жысць не адступлюся. Помсціць дык помсціць!

МЕЦЭНАТ

Прачытай ён слава-кігу, Зморшчыў нос, нібы ад фігі. Пабываў на вернісажы — Сонца ён абсыпаў сажай. Фільм глядзеў арыгінальны — Зноў скрывіўся ён:

— Банальна... Гэта — «слаба»,

Тое — «дрэнна», Бо Аслу да густу сена. Рыгор ЯУСЭЕУ.

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

НА БАЯВЫМ ШЛЯХУ

ПАДАРУНКІ МУЗЕЮ

У КАЛЕКЦЫІ — АРХЕАЛАГІЧНЫЯ
ЗНАХОДКІ

НОВЫЯ ЭКСПАНАТЫ КУПАЛАЎСКАГА...

Малавядомую старонку жыцця Янкі Купалы прыадкрывае «Справа» Смаленскага губернскага прадуктовага камітэта, выяўленая і пададзена ў архіве абласнога цэнтру. У справе захаваліся дакументы, якія адносяцца да часу работы Івана Дамінічавіча Луцэвіча ў аддзеле забеспячэння Заходняй вобласці ў 1918 годзе. З іх мы даведаемся, што малады паэт, здабываючы хлеб для рэвалюцыйнага Петраграда, скарэціў імвала дарог Курскай, Смаленскай і іншых губерняў. Новыя сустрэчы, уражання нараджалі і новыя тэмы ў яго творчасці. У гэты час ім напісаны вершы «Час», «Спадчына», «Пара» і іншыя. У справе знойдзены дзве невядомыя раней фатаграфіі паэта.

Фонды Літаратурнага музея Янкі Купалы папоўніліся і іншымі рэдкімі дакументамі, рукапісамі, фатаграфіямі, знойдзенымі ў розных гарадах краіны і за рубяжом.

Цікавыя экспанаты дастаўлены з Ленінграда, дзе паэт да рэвалюцыйнага жыцця вучыўся на курсах Чарняева, і з Масквы, куды Я. Купала часта прызджаў і дзе спыняўся ў мастака Канстанціна Елісеева.

Цікавая ручна-сувенір, зробленая са сталі ў форме рускай трохлінейнай вінтуюкі. Замест шытка яе ствол увенчаны пяром.

Такі незвычайны падарунак у

1935 годзе паднеслі песняру рабочыя Мінскага станкабудаўнічага завода імя Кірава з пажаданнямі метка біць сваім натхнёным словам па ворагах Радзімы.

Побач з ручнай у экспазіцыі зойме месца металічны пісьмовы прыбор, знойдзены школьнікамі на месцы спаленага фашыстамі дома Купалы. На прыборы, які стаў на рабочым сталё паэта з 1925 года, захаваліся даравальны надпіс супрацоўнікаў Інбелкульту, якія павіншавалі паэта з 20-годдзем творчай дзейнасці. Тады яму першаму было прысвоена званне народнага паэта рэспублікі.

Жыхар польскага горада Любліна Вікенці Станкевіч, у мінулым беларускі партызан, перадаў музею пісьмы сваёй сястры — Уладзіслава, жонкі Янкі Купалы, і тры арыгінальныя фатаграфіі. Ён падзяліўся ўспамінамі аб дружбе з Купалам, іх сумесным жыццём у Смаленску, сустрэчах у Мінску і на дачы ў Ляўках пад Оршай.

Са сталіцы Польшчы атрыманы арыгінал верша беларускага песняра «А ты сіраціна...», які адносіцца да 1913 года, і некалькі яго ранніх вершы, напісаныя ў польскай мове. Удава вядомага польскага паэта Уладзіслава Бранеўскага падарыла копію рукапісу паэмы муніа «Парыжская мамуна», перакладзеную Купалам на беларускую мову.

У Брацкай крэпасці вядуцца раскопкі старажытнага Брацкага — папярэдняга цывілізацыйнага горада над Бугам. Унікальныя знаходкі, якія трапілі ў рукі археолагаў, намянога пацярпаюць уяўленне вучоных пра Заходнія фарпосты Кіеўскай Русі.

Ужо выяўлена з-пад зямлі больш чым 30 драўляных пабудов. Некаторыя з іх захаваліся амаль да дахаў. Знойдзена многа прыладаў працы, рэчыва хатняга карыстання, ювелірных вырабаў.

Неўзабаве тут будзе створаны першы ў краіне музей-заказнік старажытна-рускага горада.

На здымку: чарговую знаходку старажытнага Брацкага разглядаюць (справа-налева) кіраўнік раскопак Пётр Федаравіч Лысенка і археолаг Таццяна Мікалаўзна Каробушына.

Фота Д. ЛУПАЧА.

Ад Дуклі да Прагі

Сёння спаўняецца 31 год з дня пачатку Славацкага нацыянальнага паўстання, якое ўвайшло ў ірыю старонкаў у гісторыю вызваленчай барацьбы чэхаславацкага народа супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў і прывяло да майскага паўстання 1945 года ў Празе.

Славацкае нацыянальнае паўстанне ўспыхнула ў той час, калі ў ходзе Львоўска-Сандармірскай наступальнай аперацыі войск 1-га Украінскага фронту пад камандаваннем Маршала Савецкага Саюза І. С. Конева Савецкая Армія і разам з ёй 1-ы Чэхаславацкі армейскі корпус генерала Людвіка Свободы наблізіліся ў Карпатах да дзяржаўнай граніцы Чэхаславакіі, што садзейнічала актывізацыі антыфашысцкай барацьбы народных мас.

Два месяцы ў тыле фашысцкіх войскаў палыхала полымя паўстання, якое кіравала Кампартыя Чэхаславакіі. Яго цэнтрам стала Банска-Бістрыца. Паўстанцы вызвалілі значную частку сваёй тэрыторыі, стварылі органы народнай улады і ўтрымлівалі гэтую зямлю, адбіваючы шматлікія атакі гітлераўцаў. Але сілы былі няроўныя. Фашысты кінулі на падаўленне паўстання кадравыя дывізіі.

Па просьбе ЦК Кампартыі Чэхаславакіі, які ўзначальваўся Кліментам Готвальдам, Савецкі Саюз, верны Дагавору аб дружбе і ўзаемнай дапамозе і выконваючы свой інтэрнацыянальны абавязак, неадкладна аказаў братняму славацкаму народу ўсебаковую дапамогу. Было арганізавана забеспячэнне адрываюцца паўстанцаў зброяй і боепрыпасамі, медыкаментамі, абмундзіраваннем і прадуцтвамі, а таксама перапраўка партызанскіх груп з Украіны, Беларусі і Польшчы, праведзена Карпачна-Дуклінская аперацыя.

Мне, які і маім аднапалчанам-землякам Б. Рудніцкаму, Д. Галавацкіна, А. Скаранчуку, А. Грыгор'еву, Я. Палю, які жыў у Мінску, А. Гіталеву, С. Федарову, П. Асіолеву, які жыў у Гомелі, Е. Кузаўновай і А. Сімавалонаву, які жыў у Горках на Магілёўшчыне, і многім іншым дзялякам ў той час служыць у 38-й арміі і быць актыўнымі ўдзельнікамі баёў на Дуклі, змагацца за Чэхаславакію на баявым шляху ад Дуклі да Прагі.

Карпачна-Дуклінская апера-

цыя пачалася 8 верасня 1944 года. На доўгім ударылі тысячы гармат 38-й арміі і 1-га Чэхаславацкага армейскага корпуса. Зямля ўздрыганулася ад выбухаў, мясцовасць зацігнула густым чорным дымам. Артпадрыхтоўка працягвалася 125 мінут, потым пайшлі палкі і дывізіі першага эшалона.

У ходзе наступлення савецкія і чэхаславацкія войскі прайшлі выключны геройзм. Праціўнік меў тут вельмі умацаваную абарончую лінію і, падцягнушы свежыя сілы, актыўна супраціўляўся. Горы, пакрытыя лесам, з крутымі схіламі, бурныя рэчкі, дождж і туман, гліністая вязкая глеба — усё гэта трэба было пераадолець пад агнём неприяцеля.

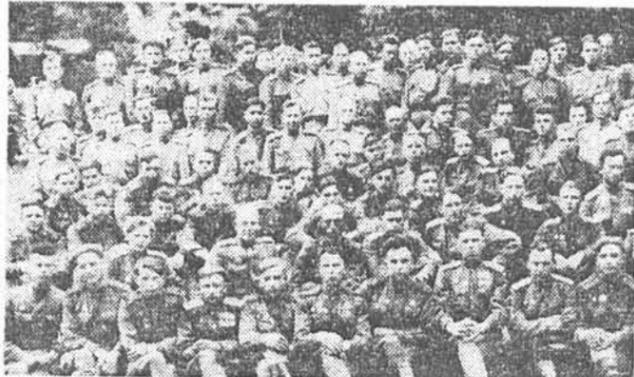
1 кастрычніка 1944 года 241-я стралковая дывізія першай у 38-й арміі перайшла чэхаславацкую граніцу на Дунаі ў раёне населенага пункта Шарбаў. Ва ўпорных баях мы выйшлі на вяршыню Галоўнага Карпачнага хрыбта, а Чэхаславацкі корпус авалодаў 6 кастрычніка Дуклінскім перавалом. У гарачых баях за Дуклінскі перавал нарадзілася новая армія Чэхаславакіі. Дзень

вацім корпусам працягвалі граніцы праціўніка на паўднёвых схілах Карпат, выйшлі ў даліну рэк Віслана і Ондава.

1945 год. 4 красавіка Савецкая Армія ачышчае ад акупантаў Браціславу, 26 красавіка — Брно, 30 красавіка — Астраву. У баях за Астраву, якія працягваліся 52 дні, мы змагаліся плячо ў плячо з чэхаславацкімі танкістамі падпалкоўніка В. Янка і іх лётчыкамі.

Нашы баявыя шляхі затым пралеглі праз Аламоуц і Кутну Гору на Прагу. Пачуўшы зварот паўстаўшых пражан да Савецкай Арміі, мы ўсе заспяшаліся на дапамогу ім.

...За гэты час нам сем разоў салютавала Масква. Насельніцтва Чэхаславакіі — мужчыны і жанчыны, моладзь, старыя і дзеці — усюды з вялікай радасцю, цеплынёй і сардэчнасцю сустракала сваіх вызваліцеляў. У гарадах і вёсках вышываліся сцягі — савецкія і чэхаславацкія, праводзіліся мітынгі. Нашых войнаў закідалі кветкамі, частавалі малаком і вясам, цудоўным чэхаславацкім півам, падносілі хлеб-соль, абдымалі і цалавалі. І усюды мы чулі словы ад сэрца на чэш-

6 кастрычніка стаў Днём Чэхаславацкай Народнай арміі — усеагульным святам краіны. Мы аказалі вялікую дапамогу Славацкаму паўстанню. У баях на Дуклі гартвалася змацаванае крывёю баявое братэрства савецкіх і чэхаславацкіх войнаў, дружба нашых народаў.

Потым мы разам з Чэхасла-

скай і рускай мовах: «Наздо!», «Слава Савецкай Арміі!», «Нахай жыве вечная дружба народаў Чэхаславакіі і Савецкага Саюза!».

...Так было. І нам гэтага не забыць.

І. ЯКУБЕНАК,
палкоўнік у адстаўцы,
кавалер савецкіх і чэхаславацкіх ордэнаў і медалёў.

«ПОЎНЫ — ГУСЛІ НАСЫПЛЮ ДУКАТАЎ...»

Звыш трохсот манет і каля ста папярковых асігнацый розных краі і розных часоў налічвае калекцыя вядомага ўраёна нумізмата, выкладчыка роднай мовы і літаратуры Бродніцкай васьмігадовай школы А. І. Каваленкі.

У 1975 г. неўзабаве пасля прыезду Андрэя Іванавіча ў гэтую нікую палескую вёску, вучні знайшлі на агародзе незвычайную манету і паказалі настаўніку. З гэтага часу і пачынае летаніе Бродніцкага нумізматычнага калекцыя. Свой палітычны ўклад у яе ўносяць не толькі вучні, але і аднавяскоўцы.

«Запачыні па душы, даці ўнекі гасіям — поўны гуслі насыплю дукатаў». Гэтыя радкі з бессмяротнага купалаўскага «Курган» ўсплываюць у памяці, калі бярыш у рукі дукат Вялікага княства Літоўскага (XVI ст.). Вядома, што назва грошай — «денгга» пайшла ад манет, якія так і называліся: денга. Есць у калекцыі шэсць манет выпуску 1735—1753 гадоў.

У калекцыі — самая большая колькасць расійскіх манет. Гэ-

та манеты розных перыядаў царавання: Пятра I, Паўла I і дынастыі Раманавых.

Шмат у настаўніка і савецкіх манет. Самымі старымі і каштоўнымі з'яўляюцца пяць капеек і два паўрублі (1924 г.). Цікава адзначыць, што пятак зроблены з медзі, такіх жа памераў, як і пяць капеек 1868, 1878 гг., 10, 15, 20 капеек — 30-х гадоў, вельмі адрозніваюцца ад сучасных і нават тых, якія былі да 1961 г. На адваротным баку славуці пралетарскі кліч «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!» абдымае з усіх бакоў Герб Савецкага Саюза. На другім баку, таксама па краях, напісана поўная назва нашай краіны, усярэдзіне, на фоне рабочага з молатам адлюстраваны шчыт з вартасцю манеты, а над шчытам — год выпуску. Усе яны выраблены з белага металу. Інакшы выгляд маюць і капейкі 20-х гадоў. Шмат манет перыяду Вялікай Айчыннай вайны.

Акрамя айчыннай нумізматыкі шырока прадстаўлена і замежная, прычым таксама розных перыядаў.

Тут і манеты Манголіі, Кітая, Індыі (1935 і 1944 гг.), аргенцінскія і кубінскія песа, югаслаўскія дзінары, сучасныя французскія франкі, калумбіяўскія і інданезійскія рупіі, панамскія бальбоа, манеты сучасных Румыніі, Чэхаславакіі, Венгрыі і інш.

Па вядомых прычынах (недаўгавечнасці, напрыклад) папярковых грошай больш чым васьмідзесяцігадовай даўнасці цабыць пакуль яшчэ не давялося. Расійскія грошы самай рознай вартасці датуюцца 1898—1912 гадамі. Усе астатнія паперы — назішняга перыяду. Векі і найбольш значныя падзеі Савецкай улады (такія, як гістарычны пералёт В. П. Чкалава на 3-х рублёвай асігнацыі).

З вялікім задавальненнем Андрэй Іванавіч паказвае таксама археалагічныя знаходкі, якія сведчаць, што вёска Бродніца раней была на так званай Гары.

К. УСОВІЧ,
супрацоўнік кафедры
беларускай і рускай моў
ГДУ.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правалення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі

Адрэс рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-50-62, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАЎ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЉОБАЎ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір НЯФЁД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (адказны сакратар), Рыгор ШЫРМА.